

Załącznik
do Uchwały nr XXVI.217.2017
Rady Gminy Dąbrowa Chełmińska
z dnia 26 stycznia 2017 r.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY DĄBROWA CHEŁMIŃSKA NA LATA 2016 - 2023

WYJAŚNIENIE SKRÓTÓW

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

FS – Fundusz Spójności

PR – Program Rewitalizacji

LSR – Lokalna Strategia Rozwoju

KSRR - Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie

ORSG – Obszar Rozwoju Społeczno – Gospodarczego

RPO WK-P 2014–2020 – Regionalny program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 – 2020

SRG – Strategia Rozwoju Gminy

SRPS - Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie i metodologia	4
2. Opis powiązań PR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	10
2.1. Dokumenty krajowe i UE	10
2.2. Dokumenty Wojewódzkie i Regionalne	17
2.3. Dokumenty Powiatowe i Gminne	22
3. Uproszczona diagnoza gminy z wnioskami	24
4. Obszar zdegradowany gminy	30
5. Obszar rewitalizacji gminy	36
6. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji	40
6.1. Potencjał obszarów wyznaczonych do rewitalizacji	40
6.2. Sfera społeczna	41
6.3. Sfera gospodarcza	45
6.4. Sfera środowiskowa	46
6.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna	50
6.6. Sfera techniczna	50
7. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji	51
8. Cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk	53
9. Lista planowanych inwestycji/przedsięwzięć rewitalizacyjnych	54
10. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszu na obszarze objętym PR	68
11. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców w procesie rewitalizacji	70
12. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/ przedsięwzięć rewitalizacyjnych	77
13. System zarządzania realizacją programu rewitalizacji	80
14. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany otoczenia PR	83
15. Ocena oddziaływania na środowisko	84
16. Spis tabel	85
17. Spis diagramów i wykresów	85
18. Spis map	86
19. Spis zdjęć	86

1. WPROWADZENIE I METODOLOGIA

Termin rewitalizacja (z łac. *re + vita*), w dosłownym tłumaczeniu oznacza ożywienie/przywrócenie do życia, a jej podstawowe założenia zakładają przywrócenie ładu przestrzennego, ograniczenie lub całkowite zniwelowanie problemów natury społeczno-gospodarczej, czy jak to ma miejsce przypadku obiektu lub nawet całego obszaru objętego rewitalizacją - przekształcenie ich dotychczasowych funkcji z myślą o zupełnie nowych zadaniach i celach, którym miałyby odtąd służyć.

Podstawą do opracowania **Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016 - 2023** są wytyczne, które zostały zawarte w dokumencie pt. *"Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020"* z dnia 27 stycznia 2016 roku. Program jest także zgodny z zasadami, znajdującym się w *„Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”* Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 roku, wydanymi na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020.

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku, **rewitalizacja** to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji.

Stan kryzysowy jest spowodowany koncentracją **negatywnych zjawisk społecznych** takich jak bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej

z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

Podstawą do opracowania Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska była dokładna diagnoza obszarów problemowych występujących na obszarze gminy. **Obszar zdegradowany** to teren na którym zdiagnozowano stan kryzysowy, czyli szczególną koncentrację negatywnych zjawisk, który może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia stanu kryzysowego na każdym z nich. W przypadku gminy Dąbrowa Chełmińska obszar zdegradowany ustalono w oparciu o analizę wskaźnikową poszczególnych miejscowości, wchodzących w skład gminy.

Diagram 1 Stan kryzysowy, jako koncentracja występowania negatywnych zjawisk społecznych

Źródło: Opracowanie własne

Kolejnym etapem tworzenia **PR** jest wyznaczenie **obszaru rewitalizacji**. Jest to całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk. Obszar rewitalizacji również może być podzielony na podobszary, w tym podobszary

nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz być zamieszkały przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmocnienie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy tego procesu m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością.

Podstawą przeprowadzenia prawidłowej rewitalizacji jest:

- ❖ uwzględnienie rewitalizacji jako istotnego elementu całościowej wizji rozwoju gminy;
- ❖ pełna diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru rewitalizacji oraz analizie dotyczących go problemów; diagnoza obejmuje kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe;
- ❖ ustalenie hierarchii potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych;
- ❖ właściwy dobór narzędzi i interwencji do potrzeb i uwarunkowań danego obszaru;
- ❖ zsynchronizowanie działań w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno - funkcjonalnej,
- ❖ technicznej, środowiskowej;
- ❖ koordynacja prowadzonych działań oraz monitorowanie i ewaluacja skuteczności rewitalizacji;
- ❖ realizacja wynikającej z art. 5 ust. 1 rozporządzenia ogólnego zasady partnerstwa polegającej na włączeniu partnerów w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych

w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć.

Właściwie wykonany **Program rewitalizacji**, czyli wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, powinien mieć następujące cechy:

Diagram 2 Cechy właściwie opracowanego Programu rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

1. **Kompleksowość** - ujęcie działań w sposób kompleksowy, w tym z uwzględnieniem projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych ze środków EFRR, EFS, FS oraz innych środków publicznych lub prywatnych, tak, aby nie pomijać aspektu społecznego oraz gospodarczego lub przestrzenno funkcjonalnego lub technicznego lub środowiskowego, związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem. Podczas opracowywania i wdrażania programu rewitalizacji nie dopuszcza się możliwości planowania i realizacji tylko wybiórczych inwestycji, które nie skutkują zmianami strukturalnymi na całym obszarze rewitalizacji. Program rewitalizacji złożony z wielu różnorodnych projektów warunkuje osiągnięcie kompleksowości interwencji, wspólnie oddziałując na zdiagnozowaną sytuację kryzysową. W ramach PR dla gminy Dąbrowa Chełmińska zaplanowano przedsięwzięcia społeczne („miękkie”), w tym dofinansowane ze środków Unii Europejskiej oraz uzupełniające je zadania inwestycyjne („twarde”).
2. **Koncentracja** - polegająca na skupieniu działań, w ramach programu rewitalizacji, na terenach obejmujących całość lub część zdiagnozowanego obszaru zdegradowanego i dotkniętych szczególną koncentracją zdiagnozowanych problemów i negatywnych zjawisk kryzysowych. Z tego z kolei wynika konieczność koncentracji interwencji i potrzeba hierarchizacji potrzeb. Działania rewitalizacyjne skierowane są zatem na określony i zidentyfikowany, dzięki diagnozie, obszar rewitalizacji. Możliwa jest także realizacja projektów rewitalizacyjnych zlokalizowanych poza wyznaczonym obszarem rewitalizacji, jeśli służą one realizacji celów wynikających z programu rewitalizacji. Szczególnie dotyczy to inicjatyw społecznych polegających np. na aktywizacji zawodowej mieszkańców obszarów rewitalizacji, gdzie rozwiązania skierowane do ludności z obszaru rewitalizacji mogą być podejmowane poza obszarem rewitalizacji. Takie

przypadki wymagają jednak szczególnego uzasadnienia i wskazania siły tych powiązań i efektywności oddziaływania danego projektu rewitalizacyjnego.

3. Komplementarność – szczególnie ważna cecha, której spełnienie jest wymogiem koniecznym dla wspierania projektów rewitalizacyjnych i obejmuje kilka różnych wymiarów:

- **przestrzenny** - oznaczający konieczność wzięcia pod uwagę, podczas tworzenia i realizacji PR, wzajemnych powiązań pomiędzy projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi realizowanymi zarówno na obszarze rewitalizacji, jak i znajdującymi się poza nim, ale oddziałującymi na obszar rewitalizacji i ma służyć temu, by PR efektywnie oddziaływał na cały dotknięty kryzysem obszar, poszczególne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne wzajemnie się dopełniały przestrzennie oraz by zachodził między nimi efekt synergii. Bardzo ważne jest też to, by prowadzone działania nie skutkowały przenoszeniem problemów na inne obszary lub nie prowadziły do niepożądanych efektów społecznych takich jak segregacja społeczna i wykluczenie. Komplementarność przestrzenna skutkuje ciągłą analizą następstw decyzji przestrzennych w skali całej gminy i jej otoczenia dla zapewnienia skuteczności PR.
- **problemowy** - oznaczający konieczność realizacji projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą się wzajemnie dopełniały tematycznie, sprawiając, że PR będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym, środowiskowym). Zapewnienie komplementarności problemowej ma przeciwdziałać fragmentacji działań, koncentrując uwagę na całościowym spojrzeniu na przyczyny kryzysu danego obszaru. Skuteczna komplementarność problemowa oznacza konieczność powiązania działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami gminy na innych polach, co skutkuje lepszą koordynacją tematyczną i organizacyjną działań administracji.
- **proceduralno-instytucjonalny** - oznaczający konieczność takiego zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który zapewni efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. W tym celu niezbędne jest osadzenie systemu zarządzania programem rewitalizacji w przyjętym przez daną gminę systemie zarządzania.
- **międzyokresowy** – polegający na zachowaniu ciągłości programowej (kontynuacja lub rozwijanie wsparcia z polityki spójności 2007-2013) mającej w procesach rewitalizacji kluczowe znaczenie. Z tego względu możliwe jest uzupełnianie przedsięwzięć już zrealizowanych w ramach polityki spójności 2007-2013

(np. o charakterze infrastrukturalnym) projektami komplementarnymi (np. o charakterze społecznym), realizowanymi w ramach polityki spójności 2014-2020.

- **źródło finansowania** - w kontekście polityki spójności 2014-2020 oznaczający, że projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne, wynikające z programu rewitalizacji powinny być realizowane przy pomocy wsparcia ze środków EFRR, EFS i FS z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania. Dla uzyskania korzystnych efektów na obszarach rewitalizacji, konieczna jest silna koordynacja i synergia projektów rewitalizacyjnych finansowanych szczególnie w ramach EFS i EFRR. Komplementarność finansowa oznacza także zdolność łączenia prywatnych i publicznych źródeł finansowania.

4. Partnerstwo i partycypacja – program rewitalizacji wypracowywany jest przez samorząd gminny i poddawany dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów: społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Prace nad przygotowaniem programu, bądź jego aktualizacją, jak również jego wdrażanie oparte są na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością obszaru rewitalizacji, innymi ich użytkownikami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi. Partycypacja społeczna jest fundamentem działań na każdym etapie procesu rewitalizacji (diagnozowania, programowania, wdrażania, monitorowania). Powinna być ona ukierunkowana na możliwie dojrzałe formy partycypacji, a więc nieograniczające się jedynie do informacji czy konsultacji działań władz lokalnych, ale uwzględniające także zaawansowane metody, takie jak współdecydowanie czy kontrola obywatelska oraz powinna umożliwić merytoryczną debatę i praktyczną realizację idei społecznego uczestnictwa w procesie rozwoju lokalnego, a także budowanie zaufania pomiędzy władzą publiczną a partnerami społeczno-gospodarczymi na danym obszarze.

Program Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016 – 2023 został opracowany zgodnie z powyższą metodologią ze szczególnym uwzględnieniem zachowania zasad koncentracji, kompleksowości, komplementarności oraz dojrzałych form partycypacji społecznej. Jest to gwarantem, że PR będzie odpowiadać na problemy oraz potrzeby zdiagnozowane na obszarze zdegradowanym, a przede wszystkim obszarze rewitalizacji, który będzie bezpośrednim miejscem działań rewitalizacyjnych.

2. OPIS POWIĄZAŃ PR Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI

Program Rewitalizacji dla Gminy Dąbrowa na lata 2016-2023 jako dokument strategiczny, będący jednocześnie jednym z narzędzi pomocniczych niezbędnych dla poprawnego realizowania gminnej strategii rozwoju, wymaga zachowania spójności z wizją całej Gminy. Konieczne jest, więc wykazanie powiązań Programu Rewitalizacji gminy Dąbrowa Chełmińska z pozostałymi dokumentami natury strategicznej oraz planistycznej, które obowiązują na terenie Gminy. Biorąc pod uwagę powyższe założenia, obligatoryjne jest przeprowadzenie weryfikacji głównych celów i działań Programu Rewitalizacji z dokumentami na różnych szczeblach administracji:

- I. Dokumenty szczebla krajowego i europejskiego;
- II. Dokumenty szczebla wojewódzkiego i regionalnego;
- III. Dokumenty szczebla powiatowego i gminnego.

2.1. DOKUMENTY KRAJOWE I UE

Nazwa dokumentu	Opis i odniesienie do celów
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 (SRKL)	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego została przyjęta przez Radę Ministrów na mocy uchwały nr 104 z dnia 18 czerwca 2013 roku. Stanowi ona odpowiedź na konieczność podniesienia jakości życia w Polsce w perspektywie do roku 2020. Stanowi jednocześnie punkt wyjścia do rozbudowy i podnoszenia jakości kapitału ludzkiego w Polsce przez zastosowanie właściwych, często bardzo nowatorskich rozwiązań, dostosowanych do potrzeb osób na każdym etapie życia. Strategia zawiera diagnozę podstawowych problemów oraz obszarów, które wymagają interwencji. Szeroki zakres SRKL obejmuje zagadnienia z różnorodnych dziedzin życia, w tym: rynku pracy, polityki społecznej, opieki

	<p>zdrowotnej, edukacji, problematyki osób niepełnosprawnych i starszych. Program Rewitalizacji Dąbrowy Chełmińskiej na lata 2016-2023 wykazuje spójność z następującymi celami strategii:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel główny: Rozwój kapitału ludzkiego przez wydobywanie potencjałów osób, tak aby mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. • Cel szczegółowy 1: Wzrost zatrudnienia. • Cel szczegółowy 3: Poprawa sytuacji i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym • Cel szczegółowy 5: Podniesienie kompetencji i kwalifikacji obywateli.
<p>Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu EUROPA 2020</p>	<p>Strategia Europa 2020 powstała, aby zbudować zrównoważoną przyszłość przy określeniu horyzontu czasowego i celów krótkoterminowych. W związku z czym, dokument ten określa trzy priorytety jakie powinny przed sobą postawić kraje Unii Europejskiej, z którymi Program Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023 wykazuje spójność w pełnym zakresie. Cele priorytetowe Strategii Europa 2020 prezentują się następująco:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji • Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej • Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.
<p>Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 Umowa Partnerstwa (UP)</p>	<p>Umowa Partnerstwa jest dokumentem określającym kierunki interwencji w latach 2014-2020 trzech polityk unijnych w Polsce – Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej, Wspólnej Polityki Rybołówstwa.</p>

	<p>Instrumentami realizacji UP są krajowe programy operacyjne (KPO) i regionalne programy operacyjne (RPO). Dokumenty te wraz z nową perspektywą finansową wyznaczają kluczowe cele rozwojowe kraju, sformułowane w oparciu o analizę potrzeb rozwojowych i potencjału terytorialnego. Cele Umowy Partnerstwa w które wpisuje się PR Gminy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel tematyczny 9: Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem. • Cel tematyczny 10: Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie.
<p>Narodowy Plan Rewitalizacji 2022 (NPR)</p>	<p>NPR jest dokumentem rządowym w całości przyjmowanym przez Radę Ministrów, stanowiącym pakiet rozwiązań systemowych i opisującym całościowo plan, jego cele, elementy i mechanizmy działania. Myślą przewodnią Narodowego Planu Rewitalizacji jest zapewnienie jego powszechnego charakteru tak, aby jak najszersze grono obywateli i podmiotów mogło się utożsamić z ideą rewitalizacji i włączać się lub podejmować z własnej inicjatywy działania w tym zakresie. Drugim istotnym filarem NPR jest całościowe rozumienie rewitalizacji, jako zespołu działań prowadzonych kompleksowo i wielowymiarowo w celu osiągnięcia założonych przemian w obszarach kryzysowych. NPR stanowi szeroko rozumianą wykładnię dla prowadzenia procesów rewitalizacyjnych jako działań kompleksowych i zintegrowanych oraz definiuje programy rewitalizacji jako ramy operacyjne i płaszczyznę koordynacji działań rewitalizacyjnych, formułując zasady ich tworzenia i wdrażania. Głównym celem Narodowego Planu Rewitalizacji jest poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. Program</p>

	<p>Rewitalizacji dla Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023 jest spójny ze wskazanym niżej celem głównym Narodowego Planu Rewitalizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel główny: Poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym.
<p>Strategia rozwoju Kraju 2020</p>	<p>Strategia Rozwoju Kraju 2020 została przyjęta na mocy Uchwały Rady Ministrów w dniu 25 września 2012 roku. Jest ona elementem nowego systemu zarządzania rozwojem krajem, którego fundamenty zostały określone w znowelizowanej ustawie z dnia 6 grudnia 2006 roku, o <i>zasadach prowadzenia polityki rozwoju</i> (Dz.U. z 2009r. Nr 84 poz. 712, z późn. zm.) oraz z przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009r. dokumencie <i>Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski</i>. Strategia stanowi ramy przestrzenne dla prowadzenia polityki rozwoju w Polsce oraz porządkuje zagadnienia związane z rozwojem – w którym przestrzeń traktowana jest jako płaszczyzna odniesienia do działań rozwojowych. Program Rewitalizacji dla Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023 jest spójny ze Strategią Rozwoju kraju 2020 w zakresie następujących celów:</p> <p>Obszar strategiczny I. Sprawne i efektywne państwo</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela • I.3.2. Rozwój kapitału społecznego <p>Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego • II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej • II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego <p>Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Cel III.1. Integracja społeczna • III.1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym • Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych • III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych • III.2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych • III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmocnienia potencjału obszarów wiejskich, a w tym działanie polegające na: <i>Wspieraniu rozwoju ośrodków o znaczeniu lokalnym w zakresie działań rewitalizacyjnych, rozbudowy infrastruktury, zwłaszcza komunikacyjnej, a także poprawy usług użyteczności publicznej i innych funkcji niezbędnych dla inicjowania procesów rozwojowych na poziomie lokalnym.</i>
<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR)</p>	<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego jest dokumentem strategicznym określającym cele i sposób działania podmiotów publicznych w odniesieniu do polskiej przestrzeni dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. KSRR została przyjęta przez Radę Ministrów dnia 13 lipca 2010 roku. Dokument wyznacza cele polityki rozwoju regionalnego, w tym wobec obszarów wiejskich i miejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu.</p> <p>Program Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska jest zgodny celem strategicznym KSRR jakim jest <i>„Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów</i></p>

	<p><i>rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym”, a także z celami szczegółowymi i związanymi z nimi działaniami:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”), • 1.3.1. Rozwój kapitału intelektualnego, w tym kapitału ludzkiego i społecznego • 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”), • 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe • 2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze. <p><i>Działania w ramach tego obszaru problemowego polityki regionalnej będą prowadzone na podstawie lokalnych programów rewitalizacji, w których realizacji powinni uczestniczyć, poza władzami regionalnymi i lokalnymi, w jak największym stopniu partnerzy gospodarczy i społeczni.</i></p>
<p>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK)</p>	<p>KPZK jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju, przedstawiającym wizję zagospodarowania przestrzennego kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat oraz określającym cele i kierunki polityki przestrzennej wraz z planem działań o charakterze prawnym i instytucjonalnym niezbędnym dla jej realizacji. Do podstawowych wyzwań polityki przestrzennej należy zapewnienie spójności na poziomie krajowym – między lepiej rozwiniętymi obszarami Polski, a obszarami o niskim poziomie rozwoju</p>

	<p>i pogarszających się perspektywach rozwojowych. Założenia Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska są zgodne z celem 2 strategii: „<i>Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.</i>” PR wpisuje się, w ramach powyższego celu, szczególnie w następujące kierunki działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2.1. Wspomaganie spójności w układzie krajowym • 2.1.5. Wspomaganie restrukturyzacji obszarów wiejskich • 2.2.3. Integracja przestrzenna i funkcjonalna obszarów wiejskich • 2.3. Wspomaganie spójności w specyficznych obszarach problemowych • 2.3.2. Restrukturyzacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych i miast <p><i>Działania polityki przestrzennej w odniesieniu do zdegradowanych obszarów zurbanizowanych mają na celu przywrócenie ich funkcji administracyjnych, społecznych i gospodarczych oraz stworzenie warunków sprzyjających ich powtórnemu zagospodarowaniu dzięki skorelowanym interwencjom w sferze planowania przestrzennego, inwestycjom infrastrukturalnym oraz wsparciu zasobów ludzkich i przedsiębiorczości.</i></p>
<p>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK)</p>	<p>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju, obejmujące okres co najmniej 15 lat. Uwzględnia ona</p>

	<p>uwarunkowania wynikające ze zdarzeń i zmian w otoczeniu społecznym, politycznym i gospodarczym Polski w tym okresie. Stanowi najszerszy i najbardziej ogólny element nowego systemu zarządzania rozwojem kraju. Program Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska jest spójny z ww. dokumentem poprzez realizację następujących celów DSRK:</p> <p>Cel główny: <i>Poprawa jakości życia Polaków dzięki stabilnemu, wysokiemu wzrostowi gospodarczemu kraju.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel 3. Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki. • Cel 8. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych. • Cel 11. Wzrost społecznego kapitału rozwoju.
--	--

2.2. DOKUMENTY WOJEWÓDZKIE I REGIONALNE

Nazwa dokumentu	Opis i odniesienie do celów
<p>Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 (SPSWK-P 2020)</p>	<p>Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego jest integralną częścią Strategii Rozwoju Województw i stanowi jej narzędzie pomocnicze, wytyczające kierunki rozwoju społecznego województwa kujawsko-pomorskiego. Strategia obejmuje w szczególności programy: przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wyrównywaniu szans osób niepełnosprawnych, pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz współpracy w organizacjami pozarządowymi. Strategia jako</p>

	<p>narzędzie pomocnicze wskazuje kierunki rozwoju społecznego w województwie kujawsko-pomorskim. Program Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska jest spójny ze SPSWK-P w zakresie następujących priorytetów i celów:</p> <p>Priorytet 1. Zwiększenie obszarów włączenia społecznego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy 1.1: Wsparcie działalności społeczno - zawodowej mieszkańców regionu. • Cel szczegółowy 1.2. Tworzenie i rozwój systemu wsparcia dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym • Cel szczegółowy 1.3: Rozwój działań skierowanych na aktywizację społeczną i zawodową osób szczególnego ryzyka, w tym niepełnosprawnych i bezdomnych. <p>Priorytet 3. Wzmacnianie kapitału społecznego mieszkańców regionu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy 3.1. Rozwój działań mających na celu kształtowanie i promowanie odpowiedzialnego pełnienia ról społecznych • Cel szczegółowy 3.2. Wzmacnianie i rozwój partycypacji społecznej <p>Priorytet 4. Przeciwdziałanie negatywnym skutkom przemian demograficznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy 4.2. Rozwój oferty wsparcia dla rodzin z dziećmi
<p>Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+</p>	<p>Osią przewodnią Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+ jest wyprowadzenie województwa ze strukturalnych ograniczeń rozwoju, uniemożliwiających rozwiązanie najważniejszego problemu rozwoju województwa, jakim jest wysoki poziom bezrobocia oraz hamujących realizację celów związanych przede wszystkim z rozwojem nowoczesnego sektora rolno-spożywczego</p>

	<p>i powszechną innowacyjnością. Strategia ukierunkowana jest na stworzenie stabilnych podstaw dla trwałego, harmonijnego rozwoju, dużo bardziej niż obecnie odpornego na wahania koniunkturalne gospodarki, opierającego się na znacznie większej niż dotąd aktywności gospodarczej mieszkańców, a przede wszystkim na wykształceniu pożądanых postaw społecznych – poszanowaniu roli wykształcenia, zaradności na rynku pracy, zaangażowania społecznego, innowacyjności, zdolności do adaptacji do nowych warunków, otwartości, dbałości o własne zdrowie. PR wpisuje się w następujące priorytety strategii:</p> <p>Priorytet 2 Modernizacja przestrzeni wsi i miast</p> <p>Priorytet 4 Nowoczesne społeczeństwo</p> <p><i>Cel strategiczny Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi.</i> Kierunki działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wzmacnianie relacji i więzi społecznych • promocja aktywności społecznej, samorozwoju i idei kształcenia przez całe życie • kształtowanie więzi międzypokoleniowej jako podstawy solidarności wszystkich pokoleń • rozwój oferty kulturalnej o znaczeniu lokalnym • dostosowanie funkcjonowania usług publicznych oraz przestrzeni publicznych do potrzeb wszystkich pokoleń • rewitalizacja miast, wsi i obszarów zdegradowanych.
<p>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego (PZPWK-P)</p>	<p>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego został przyjęty decyzją Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego na mocy uchwały nr XI/135/03 z dnia 26 czerwca 2003 roku. Spełnia on rolę ogniwa pomiędzy planowaniem krajowym, a planowaniem miejscowym, co decyduje o jego negocjacyjnej funkcji pomiędzy różnicami interesów lub konfliktami,</p>

	<p>które mogą się pojawić na poziomie rozwiązań ogólnokrajowych, a rozwiązań lokalnych. Plan Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023 wskazuje pełną zgodność z PZPWK-P w zakresie poniższego celu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel główny: Zbudowanie struktur funkcjonalno - przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia mieszkańców.
<p>Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020</p>	<p>Dokument oprócz głównych założeń polityki terytorialnej odnosi się również do polityki rewitalizacji, która zakłada mobilizowanie różnorodnych podmiotów miejskich do podejmowania działań z jednej strony osłabiających, eliminujących przyczyny regresu i degradacji, z drugiej działań uruchamiających procesy odnowy, znaczącej poprawy w sferze gospodarczej i społecznej, a także stanu infrastruktury technicznej i społecznej, stanu środowiska przyrodniczego i kulturowego, poprawy wizerunku miasta, jego atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej. PR wpisuje się politykę rewitalizacji miast i miasteczek.</p>
<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko - Pomorskiego na lata 2014-2020</p>	<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 (RPO WK-P na lata 2014-2020 lub Program,) zatwierdzony przez Komisję Europejską 17 grudnia 2014 r., został przygotowany w oparciu o regulacje zawarte w tzw. „pakiecie legislacyjnym” dla Polityki Spójności na lata 2014-2020. PR jest spójny z następującymi osiami priorytetowymi oraz założonymi dla nich celami strategicznymi:</p> <p>Oś priorytetowa 6 Solidarne społeczeństwo i konkurencyjne kadry.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy 2 Zwiększony dostęp do usług społecznych. • Cel szczegółowy 3 Wzrost ożywienia społecznego i gospodarczego na obszarach miejskich

	<p>i obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie.</p> <p>Oś priorytetowa 7 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy 1 Ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju. <p>Oś priorytetowa 9 Solidarne społeczeństwo.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy 1 Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich zdolności do zatrudnienia. • Cel szczegółowy 3 Zwiększenie dostępności usług społecznych, a w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. <p>Oś priorytetowa 11 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy 1 Wzrost aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju.
<p>Strategia Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność LGD „Zakole Dolnej Wisły” na lata 2016 – 2023</p>	<p>Lokalna Grupa Działania „Zakole Dolnej Wisły” to trójsektorowe partnerstwo działające w formie stowarzyszenia specjalnego posiadającego osobowość prawną, powołane do życia w dniu 16.02.2006 roku w Watorowie k. Kijewa Królewskiego. Celem działania LGD jest realizacja lokalnej strategii rozwoju. Obszar LGD „Zakole Dolnej Wisły” obejmuje 4 gminy wiejskie terytorialnie przynależące do województwa kujawsko-pomorskiego: Kijewo Królewskie, Unisław, Dąbrowę Chełmińską oraz Zławieś Wielką. Ww. gminy opracowały dokument pn. „Lokalna Strategia Rozwoju „Zakola Dolnej Wisły” na lata 2016-2023”. W ramach</p>

	<p>realizacji LSR, LGD „Zakole” zintensyfikuje działania w kierunku poprawy wielowymiarowej jakości życia mieszkańców na obszarze. Działania te będą odzwierciedleniem potrzeb mieszkańców wyrażonych w konsultacjach społecznych i opisanych w diagnozie – poprawa zatrudnienia i tworzenia miejsc pracy, przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, rewitalizacja fizyczna, gospodarcza, i społeczna społeczności wiejskich. Program Rewitalizacji wpisuje się w następujące cele LSR:</p> <p>Cel ogólny nr 2 Wzrost atrakcyjności obszaru LGD „Zakole Dolnej Wisły” do 2023r.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy 2.1 Ożywienie społeczno-gospodarcze i podniesienie jakości życia mieszkańców na obszarze LGD „Zakole Dolnej Wisły” do 2023 r. <p>Cel ogólny nr 3 Wzmocnienie kapitału społecznego obszaru LGD „Zakole Dolnej Wisły” do 2023r.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel szczegółowy 3.1 Pobudzenie zaangażowania mieszkańców dla oddolnych inicjatyw lokalnych na obszarze LGD „Zakole Dolnej Wisły” do 2023 r. • Cel szczegółowy 3.2 Wzrost aktywności społeczno-gospodarczej oraz społeczno-zawodowej środowisk zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym na obszarze LGD „Zakole Dolnej Wisły” do 2023 r.
--	--

2.3. DOKUMENTY POWIATOWE I GMINNE

1. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Bydgoskim na lata 2016-2020

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych została przyjęta uchwałą Zarządu Powiatu Bydgoskiego nr 51/2015 z dnia 14 maja 2015 roku. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest jednym z podstawowych narzędzi realizacji lokalnej polityki

społecznej. Jest ona długofalowym programem działań, który ma służyć rozwiązywaniu problemów społecznych oraz określeniu kierunków działań na rzecz poprawy sytuacji mieszkańców. Program Rewitalizacji dla Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023 gwarantuje spójność z Powiatową Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w zakresie poniższego celu:

Cel strategiczny 4: Rehabilitacja zawodowa i społeczna oraz aktywizacja i wsparcie osób niepełnosprawnych.

2. Strategia Rozwoju Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2014-2023

Strategia Rozwoju Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2014-2023 została przyjęta decyzją Rady Gminy Dąbrowa Chełmińska na mocy uchwały nr XXXIII.295.2013 z dnia 12 grudnia 2013 r. Sytuacja gminy Dąbrowa Chełmińska oceniona w Strategii wskazuje na potrzebę wdrożenia Programu Rewitalizacji dla Gminy Dąbrowa Chełmińska. Dokument ten wskazuje główne cele strategiczne, które stawia sobie gmina lata 2014-2023. Poniżej wskazane zostały cele, które są zgodne z PR gminy:

Cel strategiczny 1: Rozwój infrastruktury technicznej sprzyjającej rozwojowi społeczno - gospodarczemu gminy.

Cel strategiczny 5: Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi edukacji i zaspokojeniu potrzeb kulturalnych i sportowych mieszkańców gminy.

Są one spójne z Programem Rewitalizacji dla gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023, ponieważ zmierzają bezpośrednio do realizacji podstawowych założeń programu tj. wzrostu aktywności społecznej oraz rozwoju dzieci i młodzieży.

3. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2008 - 2017

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2008-2017 została przyjęta decyzją Rady Gminy Dąbrowa Chełmińska na mocy uchwały

nr XXI/173/08 z dnia 29 grudnia 2008 r. Rada Gminy Dąbrowa Chełmińska we wskazanej Strategii określiła główne cele strategiczne, które zakłada zrealizować do 2017 r. Poniżej wskazany został cel, do którego realizacji nawiązuje program rewitalizacji:

Cel strategiczny: Wsparcie dla rodzin dysfunkcyjnych oraz rodzin z problemami opiekuńczo - wychowawczymi.

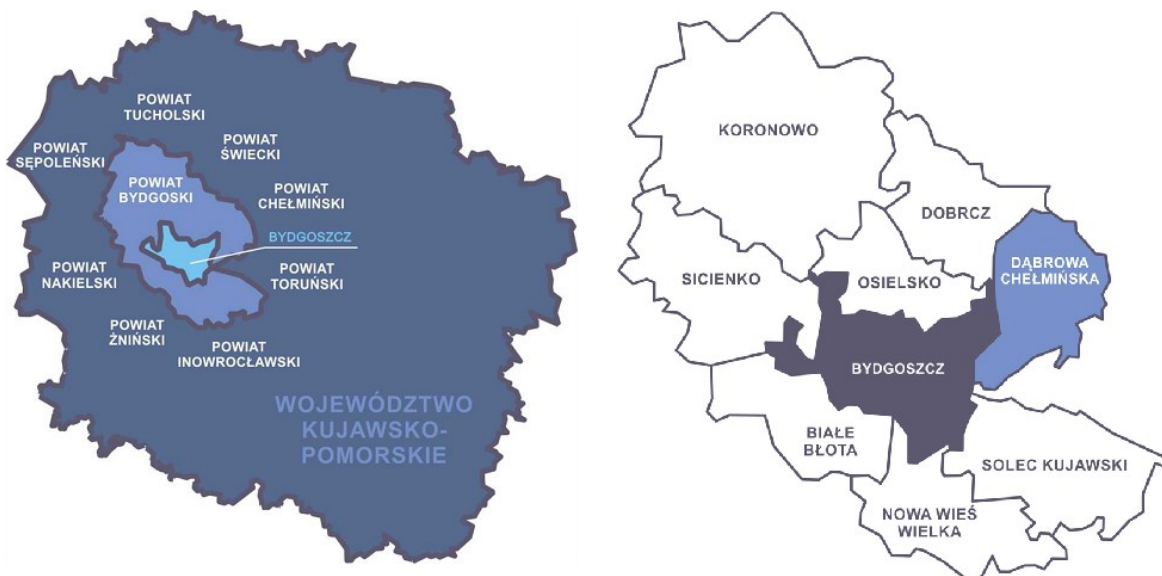
Zakładając, że wskazana Strategia będzie oddziaływać bezpośrednio na realizację podstawowych założeń programu rewitalizacji, tj. zmniejszenia poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, należy uznać, że Program Rewitalizacji dla Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023 oraz Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Dąbrowa Chełmińska są spójne.

3. UPROSZCZONA DIAGNOZA GMINY Z WNIOSKAMI

Położenie, środowisko naturalne oraz potencjał turystyczny

Gmina Dąbrowa Chełmińska jest gminą wiejską o powierzchni 124,62 km², położoną w centralnej części województwa kujawsko-pomorskiego. Jako jedyna gmina powiatu bydgoskiego znajduje się na prawym brzegu Wisły. Gmina sąsiaduje z następującymi jednostkami terytorialnymi województwa kujawsko-pomorskiego: gminą Bydgoszcz, gminą Dobrcz, gminą Unisław oraz gminą Zławieś Wielka. W skład Dąbrowy Chełmińskiej wchodzi 15 sołectw: Bolumin, Borki, Czarze, Czemplewo, Dąbrowa Chełmińska, Gzin, Janowo, Mozgowina, Nowy Dwór, Ostromecko, Otowice, Rafa, Reptowo, Strzyżawa oraz Wałdowo Królewskie. Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 80, a także droga wojewódzka nr 551, zapewniające połączenie komunikacyjne z miastem Bydgoszcz.

Mapa 1 Położenie Gminy Dąbrowa Chełmińska na tle województwa kujawsko-pomorskiego oraz powiatu bydgoskiego

Źródło: edzienniki.bydgoszcz.uw.gov.pl

Gmina Dąbrowa Chełmińska jest gminą rolniczą. Użytki rolne zajmują około 42% jej powierzchni, natomiast lasy 48%, a pozostałe grunty około 10% powierzchni Gminy.

Geograficznie gmina położona jest w trzech mezoregionach: część centralna na Pojezierzu Chełmińskim, południowa w Kotlinie Toruńskiej, a północno-zachodnia w Dolinie Fordońskiej. Zachodnią granicę gminy w całej długości stanowi rzeka Wisła. Gmina posiada dużą różnorodność szaty roślinnej i fauny. W roku 1995 prawie połowę obszaru Dąbrowy Chełmińskiej (tj. 45,5 % ogólnej powierzchni gminy) włączono do Parku Krajobrazowego Doliny Dolnej Wisły, obecnie Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego. Na terenie gminy wyróżniono 36 pomników przyrody, na które składają się głównie pojedyncze okazy drzew lub ich zespoły. Duże zróżnicowanie pod względem geomorfologicznym, przyrodniczym i krajobrazowym, czyni gminę Dąbrowa Chełmińska jedną z ciekawszych gmin województwa. Zalesione trasy Wisły i wplecione w nie oczka wodne dają niezapomniany krajobraz i wielkie możliwości rekreacji, a liczne szlaki turystyczne i nowopowstała ścieżka rowerowa stwarzają dogodne warunki do rekreacji.

Poza walorami krajobrazowymi niewątpliwym potencjał w zakresie rozwoju turystyki stanowią zabytki zlokalizowane na terenie gminy. Na szczególną uwagę zasługują: kościoły w Czarzu, Ostromecku, Boluminku oraz Dąbrowie Chełmińskiej, parterowy marmurowy dworek w Czemelewie, budynek folwarczny w Nowym Dworze dom holenderski w Wielkiej Kępie, a także Zespół Pałacowo-Parkowy w Ostromecku. Zadaniem gminy jest trwałe zachowanie zabytków, ich zagospodarowanie i utrzymanie, jak również zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla ich wartości. Realizując powyższe

zadania dokonano inwentaryzacji zabytków (lata 2008-2009) oraz uchwałą Rady Gminy z dnia 18.12.2009 r. przyjęto program opieki nad zabytkami.

Z uwagi na położenie w pobliżu rozwijającego się Fordonu, dzielnicy Bydgoszczy oraz posiadanie chronionych terenów krajobrazu nadwiślańskiego i wydzielonych terenów pod inwestycje, gmina stanowi atrakcyjne miejsce nie tylko dla turystyki i wypoczynku, ale również do zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej.

Dane demograficzne, rynek pracy i poziom edukacji

W Programie Rewitalizacji w szczególności, priorytetowy sposób traktowane jest niwelowanie bądź zmniejszanie problemów skumulowanych w sferze społecznej. Stąd też diagnozę sfery społecznej rozpoczęto od dokładnego przeanalizowania danych dotyczących liczby ludności, z uwzględnieniem wieku ekonomicznego oraz płci, jak i również danych dotyczących migracji i przyrostu naturalnego, opierając się na danych własnych gminy oraz danych GUS.

Na koniec 2015 r. gminę Dąbrowa Chełmińska zamieszkiwały łącznie 8073 osoby. Najludniejszymi miejscowościami gminy były: Dąbrowa Chełmińska zamieszkiwana przez 2158 osób (26,73%), Czarze z 1036 mieszkańcami (12,83%) oraz Ostromecko (968 osób – 11,99% ogółu mieszkańców).

Tabela 1 Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach

Lp.	Miejscowość	Liczba mieszkańców (stan na 31.12.2015r.)	Udział w liczbie mieszkańców gminy (%)
1	Bolumin	264	3,27
2	Boluminek	168	2,08
3	Borki	55	0,68
4	Czarze	1036	12,83
5	Czemlewo	300	3,72
6	Dąbrowa Chełmińska	2158	26,73
7	Dębowiec	176	2,18
8	Gzin	614	7,61
9	Gzin Dolny	84	1,04
10	Janowo	308	3,82
11	Mała Kępa	42	0,52
12	Mozgowina	68	0,84
13	Nowy Dwór	447	5,54
14	Ostromecko	968	11,99
15	Otowice	185	2,29
16	Pień	54	0,67
17	Rafa	124	1,54
18	Reptowo	116	1,44
19	Słończ	91	1,13

20	Strzyżawa	251	3,11
21	Wałdowo Królewskie	551	6,83
22	Wielka Kępa	13	0,16
RAZEM		8073	100,00

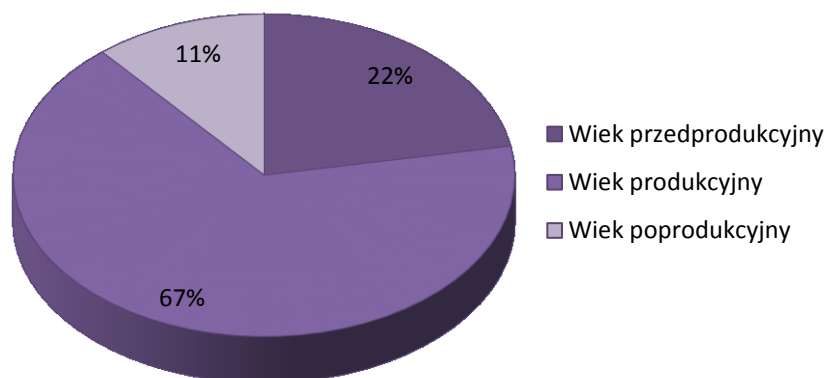
Źródło: Urząd Gminy w Dąbrowie Chełmińskiej

W ciągu ostatnich lat na terenie gminy obserwuje się wyraźną tendencję wzrostową liczby mieszkańców - w latach 2002-2016 wzrosła ona o 19,5%. W roku 2015 zanotowano dodatni przyrost naturalny wynoszący 12, co odpowiada to przyrostowi naturalnemu 1,5 na 1000 mieszkańców. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wyniósł 1,25 i był znacznie większy od średniej dla województwa oraz znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju. W ruchu wewnętrznym zarejestrowano wówczas 117 zameldowań oraz 64 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wyniosło dla gminy 53. Saldo migracji zagranicznych wyniosło natomiast 0. Jest to pozytywny trend, zapewniający gminie potencjał rozwojowy, stawia jednak przed władzami lokalnymi konieczność aktywniejszych działań w zakresie zapewnienia mieszkańcom odpowiedniego poziomu usług publicznych, w tym zwłaszcza dostępu do opieki medycznej, usług edukacyjnych oraz usług kulturalnych i społecznych.

Struktura ekonomiczna ludności na koniec 2015 r. wg danych gminy przedstawiała się następująco:

- grupa ludności w wieku przedprodukcyjnym (poniżej 18 roku życia) liczyła 1785 osób, co stanowiło 22,11% ogólnej liczby mieszkańców;
- grupa ludności w wieku produkcyjnym (od 18 do 64 roku życia) liczyła 5387 osób, co stanowiło 66,73% ogólnej liczby mieszkańców;
- grupa ludności w wieku poprodukcyjnym (powyżej 64 roku życia) liczyła 901 osób, co stanowiło 11,16% ogólnej liczby mieszkańców.

Wykres 1 Produkcyjność mieszkańców Gminy Dąbrowa Chełmińska

Źródło: Opracowanie własne

Na koniec 2015 roku w gminie Dąbrowa Chełmińska. 45,4% wszystkich pracujących ogółem stanowiły kobiety, a 54,6% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w gminie wyniosło 4,9%. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Dąbrowa Chełmińska kształtowało się na poziomie 3 548,05 PLN, co odpowiadało 85,5% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. 18,3% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Dąbrowa Chełmińska pracowało w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 39,3% w przemyśle i budownictwie, a 7,8% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 7,8% w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska funkcjonują trzy Zespoły Szkół: w Dąbrowie Chełmińskiej, w Ostromecku oraz w Czarzu. 2 255 mieszkańców gminy Dąbrowa Chełmińska jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) (w tym 1 072 kobiet oraz 1 183 mężczyzn). W porównaniu do całego województwa kujawsko-pomorskiego mieszkańcy gminy Dąbrowa Chełmińska mają analogiczny poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w gminie Dąbrowa Chełmińska największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (22,4%) oraz zasadnicze zawodowe (21,4%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (34,5%) oraz średnie zawodowe (18,0%). Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku 16,4% ludności posiada wykształcenie wyższe, 1,9% wykształcenie policealne, 10,1% średnie ogólnokształcące, a 16,3% średnie zawodowe.

Sfera kulturalna i społeczna

Z dniem 1 stycznia 2012 r. uchwałą nr XI/71/12 z dnia 13 października 2011 roku Rada Gminy powołała Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Dąbrowie Chełmińskiej. Działalność GOKiS realizowana jest w kilku świetlicach wiejskich w miejscowościach: Czarze, Gzin, Ostromecko, Wałdowo Królewskie, Bolumin, Czemplewo, Rafa i Dąbrowa Chełmińska. Celem statutowym jest prowadzenie wielokierunkowej działalności kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej. Na terenie Dąbrowy Chełmińskiej funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczno-Szkolna, będąca od grudnia 2005 r. samorządową instytucją kultury posiadająca osobowość prawną. W skład gminnej sieci bibliotecznej wchodzi filie w Ostromecku oraz w Czarzu. Władze samorządowe mimo powszechnie występujących ograniczeń finansowych zachowały pełną sieć placówek, jednak ze względów ekonomicznych w trzech największych miejscowościach gminy dokonano połączenia bibliotek publicznych ze szkolnymi.

Zakres pomocy społecznej oraz jej charakter został przeanalizowany w niniejszym rozdziale na podstawie danych pochodzących GUS. W roku 2015 na realizację zadań związanych z pomocą społeczną na terenie Dąbrowa Chełmińska wydano ponad 4 mln zł, co stanowi 13,3% rocznych wydatków Gminy. Ponad 8% mieszkańców Gminy zostało objętych opieką GOPS. Wartości wymienionych wskaźników są stosunkowo wysokie, w dłuższej perspektywie czasowej jest to niekorzystna sytuacja, a brak działań związanych z pomocą poza finansową mieszkańcom może przyczynić się do wykluczenia społecznego wynikającego z braku konieczności podejmowania aktywności zawodowej.

Z wyników ankiet przedstawionych w Strategii Rozwoju Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2014-2023 wynika, że mieszkańcy oceniają ofertę kulturalną gminy na poziomie średnim. Część z nich uważa, że ilość propozycji kulturalnych w gminie jest niewystarczająca. Gmina powinna prowadzić działania na rzecz wzmocnienia jakości i dostępności kultury, skierowanej przede wszystkim do młodzieży i osób starszych. Największym problemem społecznym według respondentów jest bezrobocie. Ankietowani oczekują zwiększenia liczby miejsc pracy. Lokalny rynek pracy, rozumiany jako możliwość znalezienia zatrudnienia na terenie Gminy ankietowani ocenili jako słaby.

Pozostałe problemy, a także potencjał gminy przedstawiono za pomocą **analizy SWOT**, zamieszczonej poniżej w postaci tabelarycznej.

Tabela 2 Analiza SWOT dla Gminy Dąbrowa Chełmińska

Mocne Strony	Słabe Strony
<ul style="list-style-type: none"> • korzystne położenie • zróżnicowane i niezdegradowane środowisko przyrodnicze 	<ul style="list-style-type: none"> • komunikacja publiczna • brak kąpielisk • bezpieczeństwo publiczne

<ul style="list-style-type: none"> • atrakcyjność krajobrazowa: walory przyrodnicze, klimatyczne, turystyczne • bogate zasoby wód mineralnych i lasów • zespół pałacowo-parkowy w Ostromecku • budownictwo jednorodzinne • wysoki stopień zwodociągowania • dobry stan dróg • rozwój sieci kanalizacyjnej • dobra polityka przestrzenna • dobra kultura rolna • bliskość Bydgoszczy • potencjał ludzki • promocja gminy przez stowarzyszenia (m.in. LGD) • otwartość i przychylność władz samorządowych • wytyczone szlaki turystyczne • odbywające się cyklicznie imprezy na terenie gminy wieloletnie tradycje 	<ul style="list-style-type: none"> • zasilanie stacji transformatorowej przez jedną linię • niewystarczająco rozwinięta sieć usług gastronomicznych i agroturystycznych • mały zasób mieszkań socjalnych • brak dostępu do rehabilitacji • przepełnione szkoły i przedszkola • brak stołówek szkolnych • słabe wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych • mała liczba przedsiębiorstw zatrudniających • zbyt mała liczba miejsc parkingowych • bariery architektoniczne utrudniające życie osobom niepełnosprawnym • niedostateczne oznakowanie szlaków turystycznych
---	--

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • rozwój turystyki - turystyka weekendowa Torunia i Bydgoszczy • utworzenie aglomeracji bydgosko-toruńskiej • napływ ludności (sypialnia Bydgoszczy) • rozwój rolnictwa ekologicznego • rozwój szkolnictwa • napływ inwestorów • współpraca z gminami • środki pomocowe – krajowe i zagraniczne • promocja i rozwój agroturystyki wykorzystanie potencjału Zespołu Pałacowo-Parkowego w Ostromecku 	<ul style="list-style-type: none"> • degradacja środowiska naturalnego • niestabilna polityka budżetowa państwa • niestabilne prawo • zubożenie społeczeństwa z powodu likwidacji zakładów pracy, brak miejsc pracy • wzrost przestępczości i patologii społecznych • awaria mostu – odcięcie od Bydgoszczy • napowietrzna sieć wysokiego napięcia przez park krajobrazowy • zmniejszenie środków zewnętrznych • zwiększanie zadań własnych gminy bez wsparcia finansowego • degradacja środowiska ze względu na produkcję przemysłową • zmniejszenie subwencji oświatowych ograniczenia wynikające z uregulowań dotyczących obszarów chronionych

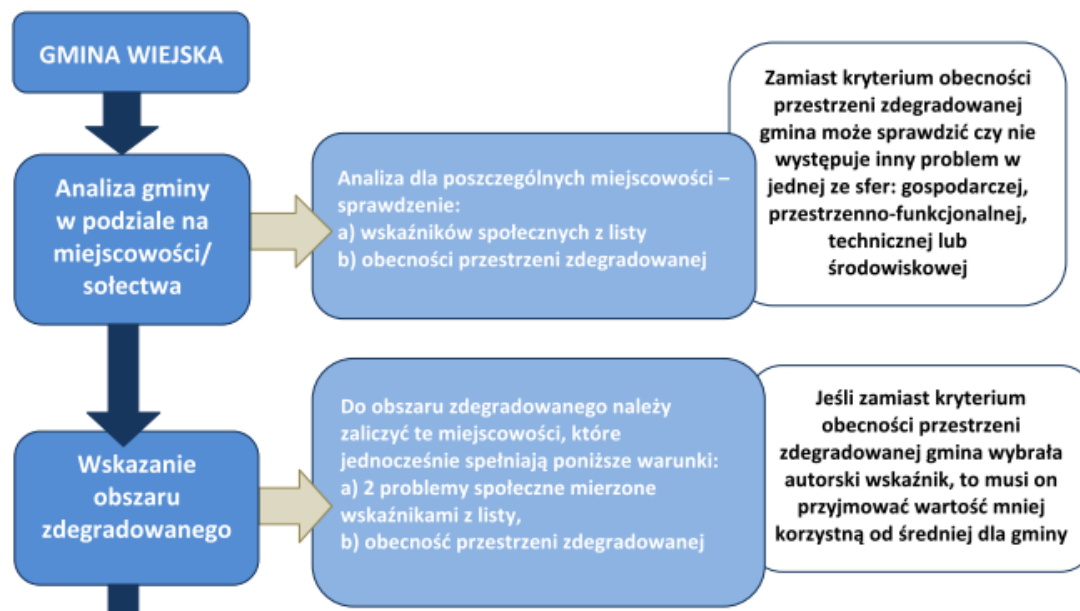
Źródło: Opracowanie własne

4. OBSZAR ZDEGRADOWANY GMINY

Metodologia wyznaczania obszaru zdegradowanego Gminy Dąbrowa Chełmińska zgodna jest z wytycznymi określonym dla obszarów gmin wiejskich w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe

w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020". Uproszczony schemat wyznaczania obszaru zdegradowanego, pochodzący z powyższego dokumentu, przedstawiono na poniższym rysunku:

Diagram 3 Uproszczony sposób wyznaczania obszaru zdegradowanego

Źródło: Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020

Zgodnie z wytycznymi za **obszar zdegradowany** uznaje się teren na którym spełnione zostają jednocześnie poniższe kryteria:

1. Na terenie miejscowości identyfikuje się co najmniej 2 problemy społeczne mierzone wskaźnikami, spośród tych, które określone zostały na liście wskaźników stanu kryzysowego na obszarach wiejskich w załączniku nr 3 do Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020; jednocześnie wskaźniki te przyjmują w miejscowości wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy.
2. Na terenie miejscowości znajdują się przestrzenie zdegradowane lub gmina może zaproponować inne kryterium (negatywnego zjawiska) reprezentujące przynajmniej jedną ze sfer (gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną lub techniczną).

Zgodnie z Zasadami Wytyczania Obszarów Rewitalizacji wybór obszaru zdegradowanego w Gminie Dąbrowa Chełmińska został przeprowadzony zgodnie z algorytmem delimitacji przedstawionym poniżej:

- teren Gminy Dąbrowa Chełmińska podzielono na obszary, według miejscowości: Bolumin, Boluminek, Borki, Czarże, Czemlewo, Dąbrowa Chełmińska, Dębowiec, Gzin, Gzin Dolny, Janowo, Mała Kępa, Mozgowina, Nowy Dwór, Ostromecko, Otowice, Pień, Rafa, Reptowo, Słończ, Strzyżawa, Wałdowo Królewskie, Wielka Kępa;
- każdy z wyselekcjonowanych obszarów został poddany dogłębnej diagnozie na podstawie indywidualnie wybranych wskaźników społecznych spośród wyznaczonych przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu;
- tylko te jednostki, dla których minimum dwa wskaźniki przyjmowały wartości mniej korzystne niż średnie wartości dla Gminy wstępnie zakwalifikowano jako obszar zdegradowany.

Do analizy wskaźnikowej dla poszczególnych miejscowości Gminy Dąbrowa Chełmińska wykorzystano następujący zestaw mierników:

- I. Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym,
- II. Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze,
- III. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze,
- IV. Wyniki średniego sprawdzianu szóstoklasistów w odniesieniu do średniej województwa.

W połowie miejscowości wskaźnik udziału ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym przyjął wartości wyższe od średniej wartości dla gminy. Największe skumulowanie negatywnych zjawisk w tej sferze występuje w miejscowościach: Czarże, Czemlewo, Gzin Dolny, Mozgowina, Ostromecko, Otowice, Pień, Rafa, Reptowo, Słończ i Strzyżawa.

Wskaźnik udziału bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące, w ogóle bezrobotnych na danym obszarze, przyjął wartości powyżej średniej dla gminy w miejscowościach: Bolumin, Boluminek, Dąbrowa Chełmińska, Dębowiec, Gzin, Mała Kępa, Mozgowina, Nowy Dwór, Wałdowo Królewskie.

Wysoki udział gospodarstw domowych, będących stałymi beneficjentami środowiskowej pomocy społecznej, w liczbie gospodarstw domowych na danym obszarze wystąpił w miejscowościach: Borki, Czemlewo, Dębowiec, Mała Kępa, Rafa i Reptowo.

Ostatnim wskaźnikiem, obrazującym występowanie negatywnych zjawisk w sferze społecznej na terenie gminy jest niski poziom kształcenia. W ciągu ostatnich 3 lat zanotowano słabe wyniki egzaminów, osiągnięte przez uczniów wszystkich szkół

zlokalizowanych na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska (Zespołu Szkół w Dąbrowie Chełmińskiej, Zespołu Szkół w Czarzu oraz Zespołu Szkół w Ostromecku).

Wyniki analizy wskaźnikowej obrazującej koncentrację występowania problemów społecznych na terenie gminy, zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 3 Analiza wskaźnikowa występowania negatywnych zjawisk w sferze społecznej na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska

Miejscowość	Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze (%)	Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze (%)	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze (%)	Wyniki średniego sprawdzianu szóstoklasistów w odniesieniu do średniej województwa w latach 2013-2015
Bolumin	16,57	25,00	6,06	Poniżej średniej
Boluminek	14,29	42,86	9,52	Poniżej średniej
Borki	13,51	0,00	27,27	Poniżej średniej
Czarże	17,50	15,63	6,56	Poniżej średniej
Czemlewo	17,58	6,25	15,90	Poniżej średniej
Dąbrowa Chełmińska	13,12	25,35	7,92	Poniżej średniej
Dębowiec	16,22	25,00	15,34	Poniżej średniej
Gzin	15,77	31,25	4,90	Poniżej średniej
Janowo	15,82	14,29	5,19	Poniżej średniej
Gzin Dolny	26,79	0,00	0,00	Poniżej średniej
Mała Kępa	11,11	66,67	33,33	Poniżej średniej
Mozgowina	18,75	42,86	0,00	Poniżej średniej
Nowy Dwór	14,00	35,71	13,19	Poniżej średniej
Ostromecko	22,81	20,00	6,92	Poniżej średniej
Otowice	20,00	16,67	3,24	Poniżej średniej
Pień	25,71	0,00	12,96	Poniżej średniej
Rafa	22,09	16,67	35,20	Poniżej średniej
Reptowo	22,50	0,00	15,51	Poniżej średniej
Słończ	31,03	0,00	5,49	Poniżej średniej

Strzyżawa	20,65	11,11	10,75	Poniżej średniej
Wałdowo Królewskie	14,50	23,08	9,25	Poniżej średniej
Wielka Kępa	11,11	0,00	0,00	Poniżej średniej
Średnia dla Gminy	16,73	22,35	15,00	X

Źródło: Opracowanie własne

Miejscowości Janowo i Wielka Kępa, w których stwierdzono występowanie tylko jednego problemu natury społecznej nie wzięto dalej pod uwagę.

Kolejnym etapem procesu delimitacji obszaru zdegradowanego była konieczność zlokalizowania na w/w terytorium przestrzeni zdegradowanych lub zdiagnozowania występowania problemów w jednej z następujących sfer: technologicznej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej lub gospodarczej.

Na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska nie stwierdzono występowania przestrzeni zdegradowanych, które można byłoby zaadaptować dla potrzeb działań rewitalizacyjnych. W związku z tym dalsze wyznaczanie obszaru zdegradowanego oparto o autorski wskaźnik degradacji sfery środowiskowej - bardzo istotnej ze względu na posiadane przez gminę cenne zasoby przyrodnicze. Analizę występowania problemów w sferze środowiskowej na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska przedstawiono w poniższej tabeli w oparciu o wskaźnik skanalizowania poszczególnych miejscowości.

Tabela 4 Analiza degradacji sfery środowiskowej w oparciu o wskaźnik skanalizowania miejscowości

Miejscowość	Bolumin	Boluminek	Borki	Czarże	Czemlewo	Średnia dla Gminy
Lp.	1	2	3	4	5	
Stopień skanalizowania miejscowości (%)	0	0	0	0	0	9,73

Miejscowość	Dąbrowa Chełmińska	Dębowiec	Gzin	Gzin Dolny	Mała Kępa	Średnia dla Gminy
Lp.	6	7	8	9	10	

Stopień skanalizowania miejscowości (%)	51	0	0	0	0	9,73
---	----	---	---	---	---	------

Miejscowość	Mozgowina	Nowy Dwór	Ostromecko	Otowice	Pień	Średnia dla Gminy
Lp.	11	12	13	14	15	
Stopień skanalizowania miejscowości (%)	0	69	94	0	0	9,73

Miejscowość	Rafa	Reptowo	Słończ	Strzyżawa	Wałdowo Królewskie	Średnia dla Gminy
Lp.	16	17	18	19	20	
Stopień skanalizowania miejscowości (%)	0	0	0	0	0	9,73

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o „Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2015 – 2020”

Jak wynika z powyższej tabeli kanalizację sanitarną posiadają tylko trzy miejscowości na terenie gminy: Dąbrowa Chełmińska, Nowy Dwór i Ostromecko. W pozostałych miejscowościach brakuje podstawowej infrastruktury sieci kanalizacyjnej, co przekłada się na braki związane z problemami sfery technicznej, zatem można uznać te obszary za zdegradowane. W efekcie przeprowadzonej analizy w skład obszaru zdegradowanego zakwalifikowano następujące miejscowości: Bolumin, Boluminek, Borki, Czarże, Czemplewo, Dębowiec, Gzin, Gzin Dolny, Mała Kępa, Mozgowina, Otowice, Pień, Rafa, Reptowo, Słończ, Strzyżawa oraz Wałdowo Królewskie.

Na poniższej mapie, w sposób graficzny, zaprezentowano wyznaczony obszar zdegradowany na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska.

Mapa 2 Obszar zdegradowany na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska

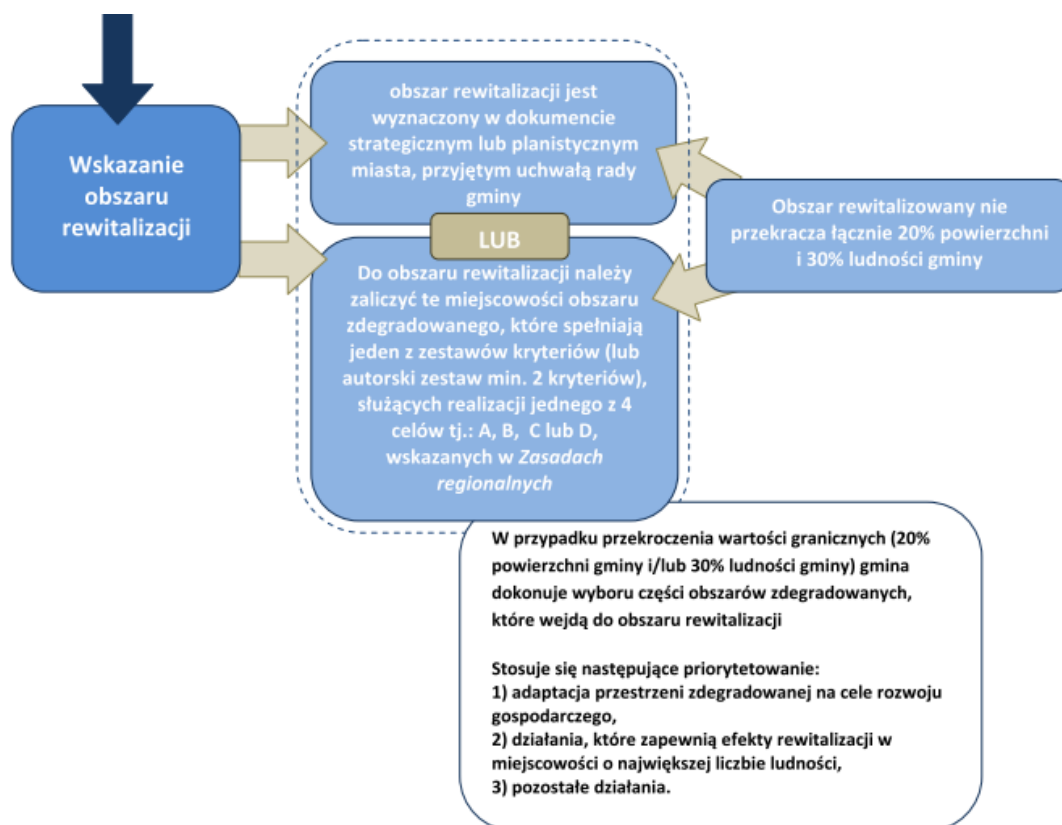
Źródło: Opracowanie własne

5. OBSZAR REWITALIZACJI GMINY

Zgodnie z wytycznymi **obszar rewitalizacji** to całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, głównie społecznych, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar ten może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. Metodologia wyznaczania obszaru rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska jest zgodna z wytycznymi określonym dla obszarów gmin wiejskich w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach

Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”. Uproszczony schemat wyznaczania obszaru rewitalizacji, pochodzący z powyższego dokumentu, przedstawiono na poniższym rysunku.

Diagram 4 Uproszczony sposób wyznaczania obszaru rewitalizacji

Źródło: Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020

Wybór obszaru rewitalizacji poprzedzono określeniem celu głównego Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016 – 2023.

W związku z występowaniem na terenie zdegradowanym problemów związanych z niskim poziomem kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjalnych, i wynikających z tego tytułu kluczowych dla rozwoju regionu problemów społecznych, polegających przede wszystkim na wysokim poziomie bezrobocia, zwłaszcza w grupie osób pozostających bez pracy w długim okresie czasu, a co za tym idzie wysokim poziomem osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, za cel priorytetowy uznano konieczność ożywienia społecznego oraz rozwoju dzieci i młodzieży do lat 16-stu.

Cel główny działań rewitalizacyjnych:

Ożywienie społeczne oraz rozwój dzieci i młodzieży na terenach o niskim poziomie edukacji

Zgodnie z Zasadami Programowania powyższy cel został wybrany w oparciu o jednoczesne spełnienie niżej wymienionych wymagań:

- a) miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia (wg kryterium szczegółowego, określonego w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych...”),
- b) lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących (np. przez sektor ngo).

Z celu głównego wypływa konieczność takiego zaplanowania kompleksowych działań, aby skutkowały podniesieniem wyników egzaminów w szkołach zlokalizowanych na terenie gminy, a także rozwojem społecznym oraz indywidualnym dzieci i młodzieży, tak aby rozwijać umiejętności kluczowe, zwiększające możliwości młodzieży na kolejnych etapach edukacji, a w rezultacie podnosić ich szanse na rynku pracy.

Ze względu na cenne zasoby środowiskowe gminy, podczas przyszłych działań rewitalizacyjnych bardzo ważne jest zaplanowanie działań propagujących postawę proekologiczną wśród dzieci i młodzieży, a także pośrednio wśród dorosłych mieszkańców.

Podczas wyboru obszaru rewitalizacji, poza zdiagnozowaniem szczególnej koncentracji problemów społecznych w danej miejscowości i występowania niekorzystnych zjawisk w jednej ze sfer (gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej), bardzo istotne jest uwzględnienie potencjału danego obszaru, tak aby efekt działań rewitalizacyjnych był możliwie jak najszerszy, zgodnie z zasadą synergii, i w rezultacie przyczyniał się do rozwoju całej gminy.

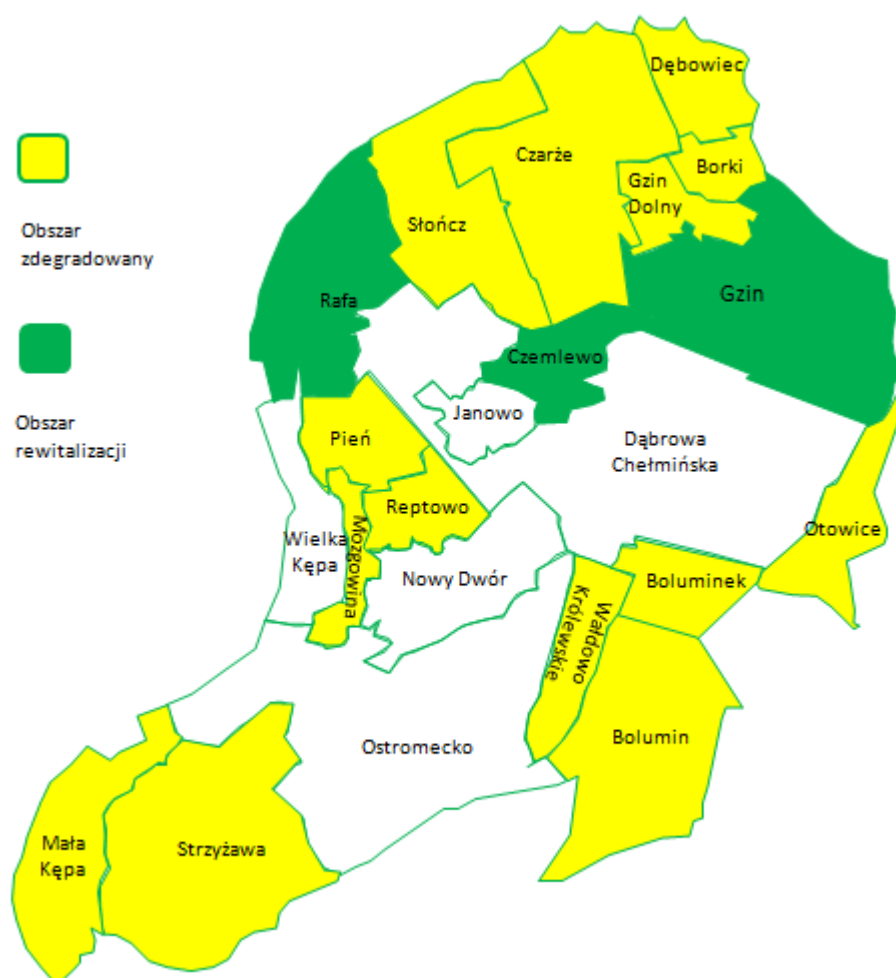
Na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska obiekty, które mogą zostać zaadaptowane do realizacji głównego celu rewitalizacyjnego, jakim jest ożywienie społeczne oraz rozwój dzieci i młodzieży do lat 16-stu, znajdują się w trzech miejscowościach. Należą do nich budynki świetlic w Rafie i Gzinie oraz budynek byłej szkoły w Czemplowie. Co warto podkreślić, obiekty te, znajdują się bardzo złym stanie technicznym, w związku z czym ich modernizacja przyczyni się nie tylko do realizacji wyznaczonego celu rewitalizacji, ale wpłynie także na poprawę funkcjonalności ww. obiektów użyteczności publicznej, w tym ich dostępności dla niepełnosprawnych oraz na poprawę estetyki samych miejscowości. O wysokim potencjale ww. obszarów, jako miejsc aktywizujących dzieci i młodzież z terenu gminy, świadczy przede wszystkim ich usytuowanie w bliskiej odległości

od Dąbrowy Chełmińskiej, największej pod względem liczby ludności miejscowości gminy, będącej jednocześnie jej siedzibą.

Uwzględniając powyższe kryteria oraz potencjał danych obszarów z punktu widzenia jak najszerszego oddziaływania rewitalizacji, które w założeniu mają wpłynąć na globalny dobrostan mieszkańców, dokonano delimitacji obszaru zdegradowanego, w wyniku którego w zakresie obszaru rewitalizacji znalazły się miejscowości: Czemelewo, Gzin oraz Rafa.

Na poniższej mapie zaprezentowano graficznie wyznaczony obszar rewitalizacji na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska.

Mapa 3 Obszar rewitalizacji na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska

Źródło: Opracowanie własne

Wybrane do rewitalizacji miejscowości zajmują łącznie 15,27% powierzchni gminy i obejmują 12,99% mieszkańców.

6. SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

W niniejszym rozdziale przedstawiono potencjał obszarów wyznaczonych do rewitalizacji oraz przeanalizowano wybrany obszar w podziale na pięć sfer (społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną oraz techniczną).

6.1. POTENCJAŁ OBSZARÓW WYZNACZONYCH DO REWITALIZACJI

Miejscowości Czemlewo, Gzin i Rafa na terenie których zdiagnozowano szczególną koncentrację negatywnych zjawisk, w tym szczególnie w sferze społecznej, a następnie na terenie których wyznaczono obszary do rewitalizacji, stanowią także obszary o dużym potencjale z punktu widzenia celów rewitalizacji.

Czemlewo

Miejscowość Czemlewo jest wsią o układzie rozproszonym, położoną na pagórkowatej wysoczyźnie morenowej, od wschodu i zachodu osłoniętą lasami. Na terenie wsi zlokalizowane są dwa obiekty zabytkowe: dawny dwór z początku XIX wieku oraz pochodzący z podobnego okresu budynek leśniczówki, a także budynek po byłej szkole podstawowej, który po przebudowie może pełnić publiczne funkcje społeczne. Obok walorów przyrodniczych i historycznych Czemlewo posiada także spory potencjał do rozwoju sportu i rekreacji (m.in. boiska do piłki nożnej), a także tereny mogące być wykorzystane do publicznych spotkań mieszkańców. Miejscowość jest zwodociągowana, brak natomiast na jej terenie kanalizacji sanitarnej (ścieki odprowadzane są do indywidualnych zbiorników), co wskazuje na konieczność podejmowania działań proekologicznych propagujących budowanie przydomowych oczyszczalni ścieków. Dla przyszłego rozwoju wsi, a także wpływu działań rewitalizacyjnych na duży obszar gminy, istotne znaczenie ma bliskość oddalonej o zaledwie 4 km Dąbrowy Chełmińskiej, w której usytuowane są najważniejsze instytucje publiczne tj. Urząd Gminy, ośrodek zdrowia, bank, Zespół szkół oraz poczta.

Gzin

Wieś usytuowana jest na wysoczyźnie morenowej, na krawędzi doliny Wisły, rozszerzającej się na północ od wsi w Basen Unisławski. Przez teren miejscowości przebiega droga wojewódzka nr 551 relacji Bydgoszcz - Dąbrowa Chełmińska - Unisław-

Wąbrzeźno oraz linia kolejowa Bydgoszcz - Chełmża/Toruń. W centrum wsi położone jest wyżynne grodzisko z okresu kultury łużyckiej, z dobrze zachowanymi wałami. Część wsi znajduje się na obszarze Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego. Zanotowano tutaj ponad 1000 gatunków roślin naczyniowych, a wśród nich wiele niezwykle rzadkich i ginących. 50 spośród nich objętych jest ścisłą ochroną. Gzin ma charakter typowo rolniczy, dlatego też w przyszłości na jej terenie, m.in. ze względu na walory przyrodnicze, duże znaczenie będą miały powstające gospodarstwa agroturystyczne. Wieś jest zwodociągowana, brakuje natomiast na jej terenie sieci kanalizacyjnej. Podobnie, jak w przypadku Czemelewa duży potencjał do przyszłego rozwoju miejscowości stanowi bliskość Dąbrowy Chełmińskiej, będącej siedzibą gminy. Walory środowiskowe o bardzo wysokim znaczeniu, stwarzają konieczność podejmowania przez gminę szeregu działań mających na celu ochronę przyrody.

Rafa

Miejscowość Rafa położona jest na prawym brzegu Wisły, przy dawnym przystanku przewozu promowego, w niewielkiej odległości od siedziby gminy zlokalizowanej w miejscowości Dąbrowa Chełmińska. Wieś znajduje się na obszarze Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego. Poza elementami przyrodniczymi wieś posiada tereny i obiekty, które mogą zostać wykorzystane do ożywienia społecznego jej mieszkańców, tj. świetlica wiejska zlokalizowana w budynku dawnej szkoły. Do zidentyfikowanych problemów należy: zły stan techniczny wielu budynków, brak chodników wzdłuż głównej drogi dojazdowej, brak oświetlenia wsi, brak miejsc do uprawiania sportu, a także brak kanalizacji sanitarnej. Tak jak, w przypadku pozostałych dwóch miejscowości wyznaczonych do rewitalizacji, jej duży potencjał przyrodniczo- turystyczny planuje się wykorzystać w rozwoju agroturystyki, jako alternatywnego źródła dochodu dla jej mieszkańców.

6.2. SFERA SPOŁECZNA

W procesie rewitalizacji najistotniejszą rolę odgrywa realizacja zadań mających na celu zmniejszenie lub zniwelowanie występujących niekorzystnych zjawisk w sferze społecznej. Obejmuje ona przede wszystkim problematykę wykluczenia społecznego dotyczącego niektóre grupy mieszkańców, wynikającego z długotrwałego bezrobocia, a w konsekwencji niskiego poziomu życia, czasem na granicy ubóstwa, braku dostępu do dobrego poziomu edukacji, czy też starzenia się społeczeństwa. Występowanie

powyższych problemów skutkuje pogłębianiem się sytuacji kryzysowej w postaci braku zaradności życiowej, nadmiernego uzależnienia od pomocy społecznej, czy też wzrostu przestępczości, alkoholizmu i narkomanii, zarówno wśród dorosłych, jak i młodzieży.

W całym procesie rewitalizacji największy nacisk kładziony jest właśnie na realizację zadań mających na celu zmianę sytuacji kryzysowej zwłaszcza w sferze społecznej. Obejmuje ona głównie zjawiska dotyczące wykluczenia społecznego takie jak długotrwałe bezrobocie, brak dostępu do dobrego poziomu edukacji, dysproporcja wieku w danym środowisku (nadmierna liczba osób w wieku poprodukcyjnym), Poziom życia na granicy ubóstwa, nadmierne uzależnienie od pomocy społecznej.

a) Bezrobocie, jako poważna przyczyna ubożenia rodziny i marginalizacji społecznej

Tabela 5 Analiza bezrobocia na obszarze rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska

Wyróżnienie	Czemlewo	Gzin	Rafa
Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze [%]	8,79	4,51	6,98
Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze[%]	1,10	0,28	0,00
Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze [%]	6,25	31,25	16,67

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Dąbrowie Chełmińskiej

Powyższe dane dowodzą, że problem aktywności zawodowej mieszkańców obszaru zdegradowanego jest znaczący. Największy poziom bezrobocia zdiagnozowano w miejscowości Czemlewo. W pozostałych miejscowościach obszaru rewitalizacji sytuacja wygląda niewiele korzystniej. Pogłębiając analizę struktury bezrobocia, uwydatnia się problem związany z długotrwałym brakiem aktywności zawodowej. Średnio co ósma osoba posiadająca status bezrobotnej szukającej pracy, nie podjęła żadnej oficjalnej formy zatrudnienia przez ponad 24 miesiące. Szczególnie niekorzystnie sytuacja wygląda w miejscowości Rafa, gdzie niemal co trzeci bezrobotny przez ponad 2 lata nie podejmował pracy. Taka sytuacja wymaga zdecydowanych i przemyślanych działań, dokładnego

zbadań przyczyn m. in. pod kątem niedopasowania kwalifikacji zawodowych do oczekiwań rynku, problemów z łącznością komunikacyjną z miejscem pracy, uzależnieniem od pomocy społecznej osób bezrobotnych).

b) Korzystanie z usług pomocy społecznej

Jednym z istotnych problemów społecznych występujących na terenie miejscowości objętych rewitalizacją jest ubóstwo, spowodowane m.in. z problemami wynikającymi z niskiej aktywności zawodowej mieszkańców. Z danych przedstawionych w poniższej tabeli wynika, że blisko 15% mieszkańców terenów objętych działaniami rewitalizacyjnymi zmuszony jest do korzystania z różnych form środowiskowej pomocy społecznej oferowanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS) w Dąbrowie Chełmińskiej.

Tabela 6 Analiza poziomu korzystania z usług pomocy społecznej na terenie gminy

Wyróżnienie	Czemlewo	Gzin	Rafa
Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze (%)	11,33	3,26	29,84
Udział gospodarstw domowych - stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych na danym obszarze (%)	15,90	4,90	35,20
Udział dzieci do lata 17, których rodzice otrzymują świadczenia rodzinne w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze (%)	14,00	9,00	16,90

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Dąbrowie Chełmińskiej

Kolejnym wskaźnikiem na który warto zwrócić uwagę jest udział gospodarstw domowych będących stałym beneficjentem pomocy społecznej. Wartości tego wskaźnika wskazuje, że sytuacja najgorzej przedstawia się w miejscowości Rafa, gdzie aż ponad 35,20% gospodarstw domowych korzysta z pomocy oferowanej przez GOPS. Ostatnim z analizowanych wskaźników jest udział dzieci do lat 17, których rodzice otrzymują świadczenie rodzinne, z którego wynika, że z pomocy z tego typu pomocy korzysta średnio kilkanaście procent rodzin w każdej z miejscowości.

c) Przestępczość

Przestępczość jest jednym z typowych zjawisk, będących efektem zdegradowania społecznego, spowodowanego wysokim poziomem bezrobocia i ubóstwem mieszkańców danego obszaru. Poziom przestępczości może także wskazywać na rodzaj działań, które powinny podjąć władze gminy, w celu rozwiązania lub zniwelowania problemu wykluczenia społecznego i włączenia wykluczonych mieszkańców w życie społeczne gminy.

Tabela 7 Poziom przestępczości na terenie obszaru rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska

Wyróżnienie	Czemlewo	Gzin	Rafa
Wskaźnik przestępstw kryminalnych na 100 mieszkańców	0,00	0,16	0,00
Interwencje policji	33	41	9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Urzędu Gminy w Dąbrowie Chełmińskiej

Na terenie rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska poziom skali przestępczości nie jest bardzo wysoki, jednak duża ilość interwencji policji sugeruje, że nie należy bagatelizować tego zjawiska. Obecna sytuacja jest doskonałym momentem do podjęcia działań interwencyjnych, mających na celu edukację, zwłaszcza najmłodszych mieszkańców.

d) Poziom kształcenia

Wysoki poziom kształcenia, zwłaszcza na etapie szkoły podstawowej i gimnazjum, daje możliwości rozwoju nie tylko dzieci i młodzieży, ale również pozostałym mieszkańcom miejscowości, będąc istotną inwestycją w przyszły rozwój gminy.

Tabela 8 Zestawienie średnich wyników sprawdzianu szóstoklasistów osiągniętych przez uczniów okręgu szkoły z obszaru rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska

Rok	Gmina Dąbrowa Chełmińska	Średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego
2013	23,11	23,72

2014	23,11	25,02
2015	24,40	27,08

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

W miejscowościach objętych obszarem rewitalizacji nie ma szkół, w związku z tym przedstawione zostały dane zbiorcze dla całej gminy. W ostatnich latach można zaobserwować nieznaczną poprawę średnich wyników sprawdzianu szóstoklasisty, jest to jednak wciąż poniżej średniej dla województwa kujawsko-pomorskiego.

Współczesne problemy, takie jak ubóstwo, bezrobocie czy przemoc w rodzinie mogą prowadzić do występowania zjawiska wyuczonej bezradności i trudności opiekuńczo - wychowawczych. Ze względu na tendencję pogłębiania się i nawarstwiania wyżej wymienionych zjawisk, aby zniwelować lub zmniejszyć ich skutki, niezbędna jest całościowa, komplementarna pomoc z zewnątrz. Opiswane powyżej aspekty życia społecznego są ze sobą mocno skorelowane i wzajemnie na siebie oddziałują. W tej sytuacji niezwykle istotną kwestią jest znalezienie takich narzędzi, które zapewnią bezpieczeństwo w przypadku chwilowej niestabilności finansowej oraz zawodowej. Należy jednak pamiętać, że samo udzielenie wsparcia finansowego lub materialnego nie rozwiązuje istoty problemu, kluczem jest zatem stworzenie takiego systemu i narzędzi, aby umożliwiły one warunki do efektywnej edukacji, w tym szczególnie dzieci i młodzieży, bazę do rozwoju zawodowego i osobistego mieszkańców oraz wypracowania skutecznych mechanizmów pobudzania aktywności mieszkańców w znajdowaniu zatrudnienia.

Co warto podkreślić, na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska, oprócz Lokalnej Grupy Działania, funkcjonują organizacje społeczne takie jak m.in. Koła Gospodyń Wiejskich czy koła emerytów i rencistów. Rewitalizacja przestrzeni zdegradowanej, która może być zaadaptowana do celów rozwoju społecznego w Czemlewie, Gzinie i Rafie poszerzy zasięg oddziaływania struktur aktywizacji społecznej i włączenia społecznego.

6.3. SFERA GOSPODARCZA

Sfera gospodarcza ma bezpośredni wpływ na jakość i komfort życia, ponieważ oddziałuje na poziom zatrudnienia na danym obszarze, a co za tym idzie poziom bytu mieszkańców. Z uwagi na swoje położenie, posiadanie chronionych obszarów krajobrazu nadwiślańskiego oraz wydzielonych terenów pod inwestycje, gmina stanowi nie tylko atrakcyjne miejsce dla turystyki, ale również dla działalności gospodarczej.

Warunki klimatyczne oraz występujące dobre gleby sprzyjają rozwojowi rolnictwa oraz działalności o charakterze rolniczo-usługowym (z przetwórstwem rybnym, owocowym, usługami metalowo-odlewniczymi, drzewnymi i piekarniczymi).

W poniższej tabeli zaprezentowano liczbę podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie danych miejscowości objętych rewitalizacją.

Tabela 9 Wskaźnik podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym obszaru rewitalizacyjnego Gminy Dąbrowa Chełmińska

Wyróżnienie	Czemlewo	Gzin	Rafa
Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze	2,67	3,77	1,61

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Urzędu Gminy

Podczas badania sfery społecznej obszaru rewitalizacji posłużono się wskaźnikiem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców danej miejscowości. Mimo, iż teren rewitalizacji należy do obszaru gminy wiejskiej, to wskaźnik ten obrazuje w dość przejrzysty sposób zaangażowanie kapitału w rozwój tego terenu. Niskie wartości wskaźnika pokazują, że potrzebne jest zaangażowanie władz lokalnych w nadanie tempa rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji, uwzględniające potencjał środowiskowy i turystyczny terenów rewitalizacji np. poprzez stworzenie warunków do rozwoju agroturystyki i przyczyniając się tym samym do zmniejszenia poziomu bezrobocia na terenie gminy.

6.4. SFERA ŚRODOWISKOWA

Środowisko naturalne jest jednym z bardzo ważnych zasobów gminy, które determinują jego atrakcyjność jako miejsca interesującego dla turystów oraz wpływają na jakość życia mieszkańców. Istotne zatem jest podejmowanie działań zmierzających do zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi, zapewniającymi ochronę potencjału środowiskowego.

Na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska znajdują się liczne obszary posiadające duże walory przyrodniczo-geograficzne i kulturowe. Ważną informacją w kontekście planowanych działań rewitalizacyjnych jest fakt, że 45% powierzchni gminy Dąbrowa Chełmińska zajmuje Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego. Ochroną objęto tutaj naturalny krajobraz doliny rzeki., jednej z niewielu rzek w Europie, gdzie zostały zachowane naturalne elementy krajobrazu w postaci: starorzeczy, lasów łęgowych, stromych skarp, parowów, wydm i łąk.

Mapa 4 Rezerваты przyrody na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Dąbrowa Chełmińska

Na obszar gminy, a tym miejscowości objętych rewitalizacją, składa się zróżnicowany krajobraz, bogata szata roślinna konfiguracja terenu, stanowi bazę turystyczną, szczególnie dla mieszkańców pobliskiej Bydgoszczy. Uzupełnieniem bazy turystycznej jest istniejąca baza noclegowa, w postaci trzech gospodarstw agroturystycznych.

Szlaki turystyczne przebiegające przez miejscowości objęte rewitalizacją:

- ❖ *Zielony szlak rowerowy bydgoskiego towarzystwa cyklistów* - tworzący pętlę wokół południowej części doliny dolnej Wisły. Rozpoczyna się w Chełmnie, a na terenie gminy – od miejscowości Czarże, przez Rafę i „Las Mariański” do Ostromecka, a następnie przez Strzyżawę do mostu fordońskiego.
- ❖ *Czarny szlak rowerowy doliny dolnej Wisły* - o długości 460 km. Na terenie gminy rozpoczyna się w miejscowości Gzin, przez Czemlewo i Janowo prowadzi do rezerwatu „Reptowo”, następnie rezerwatu „Las Mariański” i przez teren Zespołu Pałacowo – Parkowego w Ostromecku prowadzi do Strzyżawy, gdzie biegnie wzdłuż zakola Wisły.

Opisany potencjał może być wykorzystany w kontekście rewitalizacji na potrzeby aktywizacji społecznej lub gospodarczej. Planuje się stworzenie przestrzeni przyjaznej mieszkańcom, spełniającej oczekiwania jako miejsce zamieszkania (zwiększona dostępność usług społecznych), aktywności zawodowej (wsparcie osób bezrobotnych, tworzenie klimatu sprzyjającego przedsiębiorczości) jak i spędzania czasu wolnego (większa oferta kulturalna, lepsze możliwości rekreacji).

Należy jednak pamiętać, że władze samorządowe, zwłaszcza w gminach wiejskich, gdzie znajdują się obszary ochrony przyrody, muszą przede wszystkim zwracać uwagę na zachowanie proporcji pomiędzy kultywowaniem tradycji rolniczej, a zachowaniu troski o stan środowiska przyrodniczego. Dotyczy to głównie przekroczenia norm zanieczyszczenia, wód, gleby czy też powietrza, poziomu hałasu, promieniowania itp.

Przekroczenia dopuszczalnych norm środowiskowych

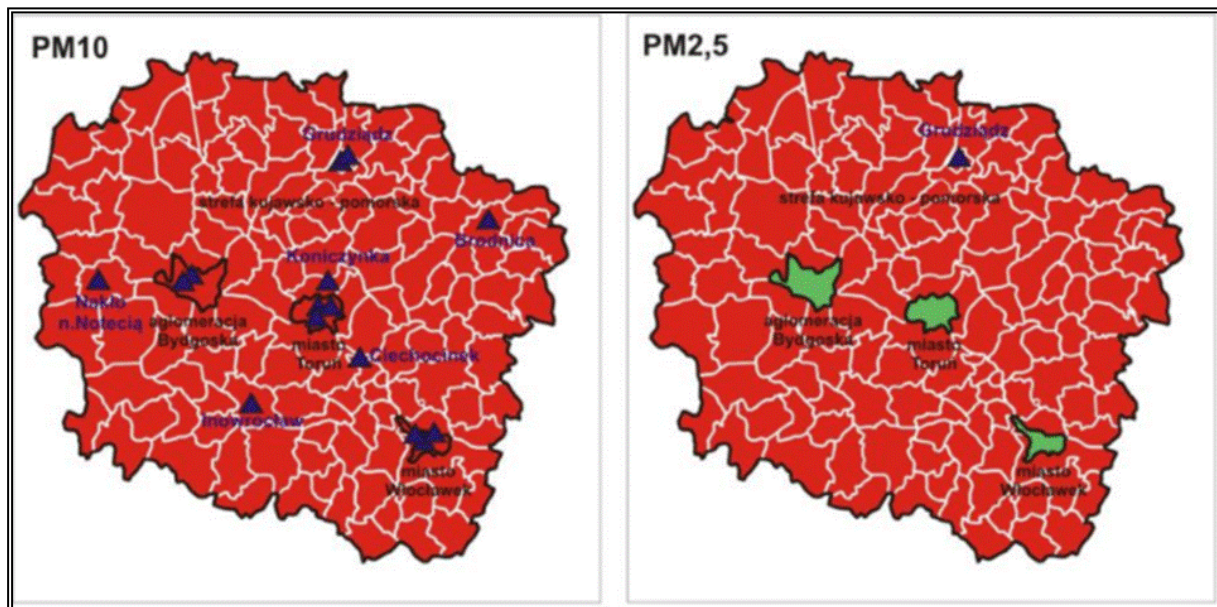
Istotnym czynnikiem stanowiącym obciążenie dla środowiska naturalnego i wpływającym szkodliwie na zdrowie mieszkańców gminy jest wysoka emisja zanieczyszczeń pochodzących ze spalania paliw. Stan jakości powietrza na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska kształtowany jest głównie przez źródła takie jak: kotłownie lokalne oraz ruch pojazdów mechanicznych.

Budynki użyteczności publicznej w przeważającej części ogrzewane są energią cieplną z kotłowni zasilanych węglem. Budownictwo jednorodzinne, usługi i przemysł ogrzewane są z kotłowni indywidualnych zasilanych paliwem węglowym. Na terenie gminy występują w niewielkim stopniu urządzenia wykorzystujące potencjał energii odnawialnych do produkcji energii cieplnej. Ogrzewanie za pomocą elektrycznych urządzeń występuje rzadko i stosowane jest głównie do podgrzewania ciepłej wody.

Wg zapisów „*Rocznej oceny jakości powietrza atmosferycznego w województwie kujawsko-pomorskim za rok 2014*” na obszarze strefy kujawsko-pomorskiej, do której należy Gmina Dąbrowa Chełmińska, stwierdzono przekroczenie poziomu dopuszczalnego

pyłu PM10 i benzo(a)pirenu w pyle PM10, zaliczając tym samym gminę do strefy zanieczyszczeń C.

Mapa 5 Stężenie pyłów PM10 oraz PM2,5 w powietrzu dla województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: Roczna Ocena Jakości Powietrza Atmosferycznego w Województwie Kujawsko-Pomorskiem za rok 2015

W przypadku zanieczyszczenia gleb badania na terenie obszaru rewitalizacji nie były przeprowadzane. Jednakże należy pamiętać, że w gminach wiejskich istnieją duże obszary ryzyka zanieczyszczenia gleb, a w konsekwencji wód podziemnych. Należy zwrócić szczególną uwagę na rolniczą działalność, która prowadzona w sposób nieumiejętny może doprowadzić do naruszenia równowagi na terenie gminy.

Główne ciągi komunikacyjne przebiegające przez Gminę to droga krajowa nr 80 o dł. 4,0 km oraz droga wojewódzka nr 551 o dł. 16,0 km. Po tych drogach odbywa się ruch ponadlokalny: ciężarowy i osobowy o znacznym natężeniu. Może stwarzać uciążliwości dla mieszkańców miejscowości położonych wzdłuż tych ciągów komunikacyjnych w szczególności Strzyżawa, Ostromecko i Dąbrowa Chełmińska. Na pozostałych drogach (drogi powiatowe o dł. 40 km, drogi gminne o dł. 33 km oraz drogi zakładowe o dł. 21 km) odbywa się lokalny ruch osobowy. Ogólna tendencja wzrostu natężenia transportu samochodowego będzie powodować uciążliwości związane ze zwiększeniem zanieczyszczeń komunikacyjnych – tlenków azotu, tlenku węgla i węglowodorów aromatycznych.

Największą część emisji zanieczyszczeń stanowi emisja pochodząca ze spalania paliw. Dwutlenek siarki emitowany jest przede wszystkim przez kotłownie lokalne, przy spalaniu zanieczyszczonego węgla. Niestety na terenie obszarów rewitalizacji i całej gminy udział gospodarstw domowych użytkujących tradycyjne piece na paliwa stałe, będące

źródłem tzw. niskiej emisji gazów spalinowych kształtuje się na bardzo wysokim poziomie. Stąd przed władzami gminy stoją ważne zadania, mające na celu propagowanie wiedzy przyrodniczej, kształtowanie postaw proekologicznych i odpowiedzialności za stan środowiska naturalnego.

6.5. SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

Przez teren gminy Dąbrowa Chełmińska przebiegają trzy drogi wojewódzkie: droga wojewódzka nr 549 (Strzyżawa-Fordon rzeka Wisła), droga wojewódzka nr 551 (Strzyżawa – Wąbrzeźno) oraz droga wojewódzka nr 578 (Ostromecko-Stacja kolejowa), a także droga krajowa 80 (Bydgoszcz Pawłówek – Toruń Lubicz), pozwalająca skomunikować gminę z głównymi miastami województwa.

Kluczowy aspekt uwarunkowań, w przypadku gmin wiejskich, dotyczący braku dostępu do podstawowych usług, czy też dóbr publicznych zapewniających możliwość zaspokojenia minimum egzystencji na danym obszarze oraz niedopasowania funkcjonalności terenów już zagospodarowanych do ich założonej funkcji. Zły stan dróg gminnych i powiatowych, które nie posiadają nawierzchni utwardzonej lub wymagają remontu stanowi istotny problem dla obszaru objętego rewitalizacją. Dodatkowo stwierdza się braki w infrastrukturze towarzyszącej oraz brak urządzeń bezpieczeństwa ruchu, co przekłada się na ogólny problem jakim jest obniżony poziom bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego, stwarzający zagrożenie dla zdrowia i życia zarówno pieszych, jak i zmotoryzowanych użytkowników. Niezadowalające parametry techniczne mają również przełożenie na stan środowiska naturalnego, ponieważ ograniczona płynność ruchu przekładają się na wyższe zużycie paliwa, i co się z tym wiąże na podwyższony poziom produkcji szkodliwych spalin.

Ponadto w miejscowościach objętych rewitalizacją brakuje publicznej infrastruktury sportu i rekreacji lub publicznych placów zabaw, a także sprawnej technicznie publicznej infrastruktury umożliwiającej prowadzenie zajęć aktywizujących dla mieszkańców, w tym w szczególności dla dzieci i młodzieży. W miejscowościach tych nie funkcjonują placówki kulturalne typu biblioteki czy domy kultury.

6.6. SFERA TECHNICZNA

Obszar wyznaczony jako zdegradowany posiada szereg zdiagnozowanych problemów w sferze technicznej. Do najważniejszych z nich należą:

- zbyt mały stopień skanalizowania gminy – większość gospodarstw wyposażonych jest w przydomowe oczyszczalnie,
- brak sieci ciepłowniczej oraz brak gazociągu - większość gospodarstw domowych wykorzystuje piece na paliwa stałe, będące źródłem niskiej emisji, co stanowi obciążenie środowiska naturalnego i źle wpływa na zdrowie mieszkańców,
- zły stan techniczny budynków mieszkalnych w gminie, uniemożliwiający ich eksploatację (dotyczy ok. 5% ogólnej liczby obiektów, na podstawie danych szacunkowych gminy),
- niewystarczający zasięg sieci teleinformatycznej, oraz jej niska przepustowość (brak światłowodów).

7. WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZACJI PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI

Wizja stanowi obraz pożądanego stanu, jaki planuje się osiągnąć na koniec wdrażania Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023 i wskazuje zasadniczy kierunek działań rewitalizacyjnych jakie stoją przed władzami gminy w kooperacji z lokalną społecznością. Wizja jest opisem oczekiwanego obrazu przyszłości, jaką pragnie osiągnąć lokalna społeczność i określeniem miejsca, w którym chce żyć, pracować i rozwijać się oraz z którym wiąże swoje nadzieje na realizację swoich życiowych planów i marzeń. Wizja ma zatem z założenia stanowić motywację dla jej twórców i interesariuszy do działań na rzecz jej skutecznej i właściwej realizacji. Jest ona ściśle związana z wizją gminy i składa się z elementów komplementarnych, wzajemnie się wspomagających. Przy konstruowaniu wizji obszaru rewitalizacji brano pod uwagę przede wszystkim działania, które mają doprowadzić do zmniejszenia lub likwidacji problemów zgłaszanych przez mieszkańców podczas konsultacji, a także potrzeb mieszkańców zidentyfikowanych na etapie przeprowadzania diagnozy oraz wyznaczania obszaru rewitalizacji.

Wizję wyprowadzenia obszarów zdegradowanych z sytuacji kryzysowej (planowany efekt rewitalizacji), dla Gminy Dąbrowa Chełmińska, sformułowano w następujący sposób:

Gmina Dąbrowa Chełmińska – miejscem przyjaznym dla mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem dobrostanu najmłodszego pokolenia, z rozwiniętą infrastrukturą społeczną, techniczną i kulturalną, będącą obszarem bezpiecznego i ekologicznego rozwoju gospodarczego, na terenie którego przestrzega się zasad zrównoważonego rozwoju we wszystkich aspektach życia.

Przewidywane do realizacji działania rewitalizacyjne w swoim założeniu mają zapewnić zmniejszenie lub zniwelowanie zdiagnozowanych problemów, zaktywizować społecznie lokalną społeczność, zapewniając włączenie w życie gminy także osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, tym samym wpływając na zrównoważony rozwój całej jej obszar. Ważnym i spodziewanym efektem będzie także poprawa technicznego i przestrzenno-funkcjonalnego standardu przestrzeni publicznej. Komplementarność zaplanowanych działań pozwoli uzyskać efekt synergii znacznie wykraczający poza wyznaczone obszary rewitalizacji.

Reasumując, Program Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska został opracowany w celu zidentyfikowania potrzeb w zakresie rewitalizacji zdegradowanych obszarów znajdujących się na terenie gminy, wyznaczenia kierunków i zaplanowania kompleksowych działań (w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej), które w rezultacie mają skutkować wyprowadzeniem obszarów na których zidentyfikowano kumulowanie się problemów społecznych ze stanu kryzysowego i włączeniem ich w procesy rozwojowe. Rewitalizację należy zatem traktować jako proces od którego w istotnym stopniu zależy rozwój gminy i poprawa jakości życia jej mieszkańców, a w tym najmłodszego pokolenia stanowiącego jej najistotniejszy potencjał.

8. CELE REWITALIZACJI ORAZ ODPOWIADAJĄCE IM KIERUNKI DZIAŁAŃ SŁUŻĄCE ELIMINACJI LUB OGRANICZENIU NEGATYWNYCH ZJAWISK

Określenie celów i kierunków Programu Rewitalizacji dla Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023 oparto o zdiagnozowane, we wcześniejszych rozdziałach niniejszego dokumentu, negatywne zjawiska, a także o wyniki przeprowadzonych konsultacji społecznych. W oparciu o zidentyfikowane problemy sformułowany został cel główny, którego osiągnięcie będzie zależało od realizacji zaplanowanych przedsięwzięć na terenach Gminy Dąbrowa Chełmińska przewidzianych do rewitalizacji. Do celu głównego rewitalizacji określono dwa cele szczegółowe z przypisanymi do nich kierunkami działań. Zaplanowane efekty rewitalizacji dotyczą przede wszystkim sfery społecznej.

Diagram 5 Sposób opracowywania celu głównego rewitalizacji dla Gminy Dąbrowa Chełmińska

Źródło: Opracowanie własne

Cel główny:

Ożywienie społeczne oraz rozwój dzieci i młodzieży na terenach o niskim poziomie edukacji

Cele szczegółowe:

- I. **Przekształcenie przestrzeni zdegradowanych na cele aktywizacji społecznej**
Kierunek działań:
Przebudowa i remont świetlic wiejskich

- II. **Rozwój i integracja społeczna dzieci i młodzieży, w tym aktywizacja społeczna dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym**
Kierunek działań:
Utworzenie klubów młodzieżowych na terenie świetlic wiejskich

Wyznaczony cel główny został opisany za pomocą mierzalnych wskaźników z określonymi wartościami bazowymi i docelowymi, co przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 10 Wskaźniki realizacji celu głównego Programu Rewitalizacji

Cel główny: Ożywienie społeczne oraz rozwój dzieci i młodzieży na terenach o niskim poziomie edukacji			
Lp.	Wskaźnik	Wartość w roku bazowym	Wartość w roku docelowym
1	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na obszarze objętym rewitalizacją	0	3
2	Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej	0	3
3	Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obiektów	0	25
4	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury rekreacyjnej	0	25

Źródło: Opracowanie własne

9. LISTA PLANOWANYCH INWESTYCJI/PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Kompleksowe wdrożenie Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska do roku 2023 wymaga zastosowania podejścia projektowego. Rolą przedsięwzięć/projektów

jest etapowe wprowadzenie zmian, które w okresie do 2023 roku przyczynią się do realizacji określonej wizji rewitalizacji.

Ze względu na fakt, iż w rewitalizacji najistotniejszy jest obszar społeczny, zaplanowane działania ukierunkowane są przede wszystkim na zmniejszenie lub likwidację negatywnych zjawisk w sferze społecznej poprzez realizację tzw. projektów miękkich, oznaczających inwestycje w człowieka, w jego wiedzę, kwalifikacje oraz umiejętności, co w rezultacie ma przyczynić się do zwiększenia zatrudnienia na terenie gminy, poprawy jakości życia mieszkańców oraz spójności społecznej.

Poza realizacją projektów nieinfrastrukturalnych, w celu skutecznego osiągnięcia zamierzonych rezultatów społecznych rewitalizacji, niezbędne jest także zrealizowanie projektów infrastrukturalnych „twardych”, mających charakter uzupełniający wobec działań „miękkich”.

Załącznik
do Uchwały nr XXVI.217.2017
Rady Gminy Dąbrowa Chełmińska
z dnia 26 stycznia 2017 r.

Tabela 11 Projekty/przedsięwzięcia główne (podstawowe)

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie	Projekt	Typ projektu*	Opis projektu					
				Podmiot/y realizujący/e projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (PLN)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny o zmiernia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
CEL REWITALIZACJI: Przekształcenie przestrzeni zdegradowanych na cele aktywizacji społecznej									
Kierunek działań: Przebudowa i remont świetlic wiejskich									
Miejscowość Czemplewo		1. Zmiana sposobu użytkowania części budynku byłej szkoły podstawowej na świetlicę wiejską wraz z jej przebudową w miejscowości Czemplewo	PF, T	Urząd Gminy w Dąbrowie Chełmińskiej	Inwestycja obejmuje zaadaptowanie byłej szkoły podstawowej w Czemplewie na świetlicę wiejską, wraz z jej przebudową. Zakres planowanych prac obejmuje: częściowe wykonanie nowych posadzek, wykonanie nowych podłóg od podstaw, wykonanie	miejscowość Czemplewo	900 000,00	Wskaźniki produktu: 1. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na obszarze objętym rewitalizacją – 1 2. Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej – 1 Wskaźniki rezultatu:	Protokół odbioru robót, dane własne gminy

				<p>nowej instalacji elektrycznej, wykonanie kompleksowego remontu sanitariatów, wymiana poszycia dachowego, poszerzenie przejścia pomiędzy dwiema głównymi salami świetlicowymi, remont pomieszczeń gospodarczych, wykonanie nowego szamba, wykonanie nowych tynków i gładzi, malowanie wszystkich pomieszczeń, wykonanie nowego systemu ogrzewania, wykonanie sanitariat na piętrze oraz remont schodów z wymianą poręczy. Świetlica prowadzona będzie przez Gminę Dąbrowa Chełmińska. Bezpośrednią grupę docelową projektu stanowi młodzież do lat 16, pośrednio również</p>			<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obiektów – 10 2. Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury rekreacyjnej - 10 	
--	--	--	--	--	--	--	---	--

					dorośli mieszkańcy z miejscowości Czemplewo oraz z pozostałych miejscowości gminy. Celem projektu jest rozwój i ożywienie społeczne mieszkańców, w tym w szczególności młodzieży do lat 16, z uwzględnieniem osób wykluczonych społecznie.				
Miejscowość Gzin	CEL REWITALIZACJI: Przekształcenie przestrzeni zdegradowanych na cele aktywizacji społecznej								
	Kierunek działań: Przebudowa i remont świetlic wiejskich								
		1. Przebudowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Gzin	PF, T	Urząd Gminy w Dąbrowie Chełmińskiej	W ramach projektu planuje się przebudowę budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Gzin. Zakres zaplanowanych prac obejmuje: przebudowę pomieszczeń polegającą na przeniesieniu zaplecza kuchennego na parter budynku,	miejscowość Gzin	655 000,00	Wskaźniki produktu: 1. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na obszarze objętym rewitalizacją – 1 2. Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej – 1	Protokół odbioru robót, dane własne gminy

				<p>wymianę stolarki drzwiowej zewnętrznej i wewnętrznej, przebudowę istniejących sanitariatów, wydzielenie szatni, demontaż pieców kaflowych, i wykonanie centralnego ogrzewania łącznie ze składem opału, remont pozostałych pomieszczeń budynku, powiększenie pomieszczenia mniejszej świetlicy, wykonanie dojazdu i dojścia z kostki brukowej z dostosowanie wejść dla osób niepełnosprawnych oraz wykonanie nowej instalacji elektrycznej. Świetlica prowadzona będzie przez Gminę Dąbrowa Chełmińska. Bezpośrednią grupę docelową projektu stanowi młodzież do lat 16, pośrednio również dorośli mieszkańcy z</p>		<p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obiektów – 10 2. Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury rekreacyjnej - 10 	
--	--	--	--	--	--	---	--

					<p>miejsowości Gzin oraz z pozostałych miejscowości gminy.</p> <p>Celem projektu jest rozwój i ożywienie społeczne mieszkańców, w tym szczególnie młodzieży, z uwzględnieniem osób niepełnosprawnych i wykluczonych społecznie.</p>				
CEL REWITALIZACJI: Przekształcenie przestrzeni zdegradowanych na cele aktywizacji społecznej									
Kierunek działań: Przebudowa i remont świetlic wiejskich									
Miejscowość Rafa		1. Przebudowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Rafa	PF, T	Urząd Gminy w Dąbrowie Chełmińskiej	W ramach projektu planuje się przebudowę budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Rafa. Zakres zaplanowanych prac obejmuje: poszerzenie otworu w ścianie konstrukcyjnej, połączenie pomieszczeń świetlic, przebudowę pomieszczeń wc,	miejsowość Rafa	153 000,00	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ol style="list-style-type: none"> Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na obszarze objętym rewitalizacją – 1 Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej – 1 <p>Wskaźniki rezultatu:</p>	Protokół odbioru robót, dane własne gminy

				<p>wymianę okładzin ściennych i podłogowych, wymianę białego montażu na nowy, wymianę posadzek na gruncie w obrębie wszystkich pomieszczeń z wyłączeniem holu wejściowego, wymianę sufitu na sufit podwieszony w pomieszczeniu świetlicy, remont ścian wewnętrznych i tynków, wymianę drzwi wewnętrznych oraz wymianę instalacji elektrycznej. Świetlica będzie prowadzona przez Gminę Dąbrowa Chełmińska.</p> <p>Bezpośrednią grupę docelową projektu stanowi młodzież do lat 16, pośrednio również dorośli mieszkańcy z miejscowości Rafa oraz z pozostałych</p>			<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obiektów – 5 2. Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury rekreacyjnej - 5 	
--	--	--	--	--	--	--	---	--

					<p>miejsowości gminy. Celem projektu jest rozwój i ożywienie społeczne mieszkańców, w tym szczególnie młodzieży, z uwzględnieniem osób wykluczonych społecznie.</p>				
Miejscowość Czemlewo, Gzin i Rafa	CEL REWITALIZACJI: Rozwój i integracja społeczna dzieci i młodzieży, w tym aktywizacja społeczna dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym								
	Kierunek działań: Utworzenie klubów młodzieżowych na terenie świetlic wiejskich								
		1. Utworzenie klubów młodzieżowych w świetlicach wiejskich w Czemlewie, Gzinie i Rafie	S	Urząd Gminy w Dąbrowie Chełmińskiej	W ramach inwestycji planuje się utworzenie klubów młodzieżowych na terenie świetlic wiejskich w Czemlewie, Gzinie i Rafie. W prowadzenie klubów będzie zaangażowana Gmina Dąbrowa Chełmińska, w tym Gminny Ośrodek Kultury i Sportu, będący jej jednostką organizacyjną. Kluby będą miały na celu ożywienie społeczne	miejsowość Czemlewo, Gzin i Rafa	300 000,00	<p>Wskaźniki produktu:</p> <p>1. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na obszarze objętym rewitalizacją – 1</p> <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <p>1. Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obiektów – 25</p> <p>2. Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury</p>	Dane własne gminy

				<p>mieszkańców, a w szczególności aktywizację społeczną młodzieży do lat 16. Zaplanowane w ramach inwestycji działania obejmują m.in.: prowadzenie kół zainteresowań, warsztatów tematycznych, zajęć sportowych, działań kulturalnych, pomoc na rzecz społeczeństwa oraz działania proekologiczne. Zakłada się, że realizacja inwestycji, uwzględniająca szerokie spektrum działań, znacząco wpłynie na rozwój zarówno członków klubu, jak i mieszkańców miejscowości na terenie których będzie realizowana niniejsza inwestycja, a także na całą społeczność Gminy</p>			rekreacyjnej - 25	
--	--	--	--	---	--	--	-------------------	--

				<p>Dąbrowa Chełmińska. Bezpośrednią grupę docelową projektu stanowi młodzież do lat 16, pośrednio również dorośli mieszkańcy gminy.</p> <p>Celem projektu jest rozwój i ożywienie społeczne mieszkańców, w tym szczególnie młodzieży, z uwzględnieniem osób wykluczonych społecznie.</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne

*S - społeczny, G – gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno-funkcjonalny, T - techniczny

Opis przedsięwzięć planowanych przedsięwzięć/projektów rewitalizacyjnych:

1. Zmiana sposobu użytkowania części budynku byłej szkoły podstawowej na świetlicę wiejską wraz z jej przebudową w miejscowości Czemlewo

Celem inwestycji jest zaadaptowanie byłej szkoły podstawowej w Czemlewie na świetlicę wiejską, wraz z jej przebudową. Obecnie budynek jest użytkowany sporadycznie ze względu na jego zły stan techniczny, wymagający szybkiej interwencji. Od momentu wyłączenia obiektu z eksploatacji na jego terenie nie były wykonywane prace dostosowawcze. W złym stanie jest poszycie dachowe, podłogi, posadzki i okładziny podłogowe. Instalacja elektryczna jest przestarzała, stąd wymagana jest jej całkowita wymiana. Stan ścian wewnętrznych i zewnętrznych i sufitów jest zły, dlatego należy wykonać nowe tynki i gładzie gipsowe. Do gruntowego remontu kwalifikują się także sanitariaty. Brak sprawnej instalacji c.o. (przestarzałe piece kaflowe wykazują nieszczelność), co oznacza brak ogrzewania budynku i jego szybką degradację. W budynku brakuje dostosowań dla osób niepełnosprawnych.

Zakres planowanych prac obejmuje: częściowe wykonanie nowych posadzek, wykonanie nowych podłóg od podstaw, wykonanie nowej instalacji elektrycznej, wykonanie kompleksowego remontu sanitariatów, wymiana poszycia dachowego, poszerzenie przejścia pomiędzy dwiema głównymi salami świetlicowymi, remont pomieszczeń gospodarczych, wykonanie nowego szamba, wykonanie nowych tynków i gładzi, malowanie wszystkich pomieszczeń, wykonanie nowego systemu ogrzewania, wykonanie sanitariatu na piętrze oraz remont schodów z wymianą poręczy.

W wyniku realizacji inwestycji powstanie świetlica wiejska na terenie której planuje się utworzenie klubu młodzieżowego. Celem projektu jest rozwój i ożywienie społeczne mieszkańców, w tym w szczególności młodzieży, z uwzględnieniem osób wykluczonych społecznie. Świetlica prowadzona będzie przez Gminę Dąbrowa Chełmińska. Bezpośrednią grupę docelową projektu stanowi młodzież do lat 16, a pośrednio również dorośli mieszkańcy z miejscowości Czemlewo oraz z pozostałych miejscowości gminy.

2. Przebudowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Gzin

W ramach projektu planuje się przebudowę budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Gzin. Pomieszczenia planowane do przebudowy i remontu należały do Ochotniczej Straży Pożarnej. Budynek jest w złym stanie technicznym i wymaga szybkiej interwencji. Od momentu wyłączenia z eksploatacji pomieszczeń na potrzeby OSP, nie były wykonywane prace dostosowawcze, tj. został zachowany pierwotny stan.

Zły stan elewacji wymaga odmalowania. Niektóre pomieszczenia nie są funkcjonalne - bez przebudowy nie da się ich wykorzystać. Stolarka okienna jest w złym stanie technicznym, sanitariaty nie spełniają teraźniejszych norm funkcjonalno-higienicznych. Brakuje centralnego ogrzewania spełniającego wymagania dot. ograniczenia emisji szkodliwych substancji do środowiska naturalnego, jedyne ogrzewanie to nieszczelne piece kaflowe. Nie ogrzewanie budynku wpływa na jego szybką degradację. Wszystkie pomieszczenia nadają się do gruntownego remontu, w tym ściany, sufity, posadzki i okładziny podłogowe. Instalacja elektryczna wymaga całkowitej wymiany.

W ramach projektu planuje się przebudowę nieużytkowanego budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Gzin. Zakres zaplanowanych prac obejmuje: przebudowę pomieszczeń polegającą na przeniesieniu zaplecza kuchennego na parter budynku, wymianę stolarki drzwiowej zewnętrznej i wewnętrznej, przebudowę istniejących sanitariatów, wydzielenie szatni, demontaż pieców kaflowych, i wykonanie centralnego ogrzewania łącznie ze składem opału, remont pozostałych pomieszczeń budynku, powiększenie pomieszczenia mniejszej świetlicy, wykonanie dojazdu i dojścia z kostki brukowej z dostosowaniem wejść dla osób niepełnosprawnych oraz wykonanie nowej instalacji elektrycznej.

Świetlica prowadzona będzie przez Gminę Dąbrowa Chełmińska. Bezpośrednią grupę docelową projektu stanowi młodzież do lat 16, pośrednio również dorośli mieszkańcy z miejscowości Gzin oraz z pozostałych miejscowości gminy. Celem projektu jest rozwój i ożywienie społeczne mieszkańców, w tym szczególnie młodzieży, z uwzględnieniem osób niepełnosprawnych i wykluczonych społecznie.

3. Przebudowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Rafa

W ramach projektu planuje się przebudowę budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Rafa. Pomieszczenia planowane do przebudowy i remontu należały do dawnej szkoły podstawowej. Obecny zły stan techniczny budynku wskazuje na konieczność pilnej interwencji. Aktualnie eksploatację budynku ogranicza się do minimum, i jeśli nie podejmie się działań to pomieszczenia w przyszłości zostaną zupełnie wyłączone z użytkowania. W złym stanie jest sufit, tak samo posadzki i ściany, wymagające gruntownego remontu. Zbyt ciasne przejście pomiędzy dwoma największymi pomieszczeniami uniemożliwia efektywne korzystanie z pomieszczeń. Pomieszczenie wc jest w katastrofalnym stanie. Instalacja elektryczna jest przestarzała i wymaga pełnej wymiany. W złym stanie są także drzwi wewnętrzne.

Zakres zaplanowanych prac obejmuje: poszerzenie otworu w ścianie konstrukcyjnej, połączenie pomieszczeń świetlic, przebudowę pomieszczeń wc, wymianę okładzin

ściennych i podłogowych, wymianę białego montażu na nowy, wymianę posadzek na gruncie w obrębie wszystkich pomieszczeń z wyłączeniem holu wejściowego, wymianę sufitu na sufit podwieszony w pomieszczeniu świetlicy, remont ścian wewnętrznych i tynków, wymianę drzwi wewnętrznych oraz wymianę instalacji elektrycznej.

Świetlica będzie prowadzona przez Gminę Dąbrowa Chełmińska. Bezpośrednią grupę docelową projektu stanowi młodzież do lat 16, pośrednio również dorośli mieszkańcy z miejscowości Rafa oraz z pozostałych miejscowości gminy. Celem projektu jest rozwój i ożywienie społeczne mieszkańców, w tym szczególnie młodzieży, z uwzględnieniem osób wykluczonych społecznie.

4. Utworzenie klubów młodzieżowych w świetlicach wiejskich w Czemlewie, Gzinie i Rafie

W ramach inwestycji planuje się utworzenie klubów młodzieżowych na terenie przebudowanych i wyremontowanych świetlic wiejskich w Czemlewie, Gzinie i Rafie. W prowadzenie klubów będzie zaangażowana Gmina Dąbrowa Chełmińska, w tym Gminny Ośrodek Kultury i Sportu, będący jej jednostką organizacyjną. Kluby będą miały na celu ożywienie społeczne mieszkańców, a w szczególności aktywizację społeczną młodzieży do lat 16. Działania zaplanowane w ramach inwestycji obejmują m.in.: prowadzenie kół zainteresowań, warsztatów tematycznych, zajęć sportowych, działań kulturalnych, pomoc na rzecz społeczeństwa, czy też działania proekologiczne.

Zakłada się, że realizacja inwestycji, uwzględniająca szerokie spektrum działań, znacząco wpłynie na rozwój zarówno członków klubu, jak i mieszkańców miejscowości na terenie których będzie realizowana niniejsza inwestycja, a także na całą społeczność Gminy Dąbrowa Chełmińska. Bezpośrednią grupę docelową projektu stanowi młodzież do lat 16, pośrednio również dorośli mieszkańcy gminy. Celem projektu jest rozwój i ożywienie społeczne mieszkańców, w tym szczególnie młodzieży, z uwzględnieniem osób wykluczonych społecznie.

10. MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY POSZCZEGÓLNYMI PROJEKTAMI/PREDSIĘWZIĘCIAMI REWITALIZACYJNYMI ORAZ POMIĘDZY DZIAŁANAMI RÓŻNYCH PODMIOTÓW I FUNDUSZU NA OBSZARZE OBJĘTYM PR

Komplementarność projektów została zapewniona już na etapie planowania oraz konsultowania Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023 z lokalną społecznością. Wszystkie opisane w poprzednim rozdziale działania mają działać w sposób dopełniający się, co oznacza to, że ich realizacja ma w jak największym zakresie wpływać na zminimalizowanie, bądź zniwelowanie występujących, zdiagnozowanych negatywnych zjawisk, a jednocześnie wywoływać ich wzajemny efekt wzbudzenia.

Zaplanowane działania rewitalizacyjne skoncentrowane są przede wszystkim na ich oddziaływaniu pobudzającym aktywność społeczną mieszkańców Gminy, a w szczególności osób zamieszkujących OR, przy jednoczesnym zapewnieniu rewitalizacji istniejącej infrastruktury.

Podstawowy cel rewitalizacji, jakim jest ożywienie społeczne mieszkańców gminy zostanie osiągnięty poprzez realizację komplementarnych projektów/przedsięwzięć dotyczących wsparcia rozwoju społecznego mieszkańców poprzez adaptację (tj. przebudowę, modernizację lub remont) trzech obiektów znajdujących się na terenie miejscowości Czemlewo, Gzin oraz Rafa, w których mają funkcjonować świetlice wiejskie. Następnie w ww. zmodernizowanych budynkach użyteczności publicznej planuje się utworzenie młodzieżowych klubów, realizujących szeroko pojęte zadania mające na celu aktywizację społeczną dzieci i młodzieży do lat 16-stu zamieszkałych na terenie gminy. Działania zaplanowane w ramach inwestycji obejmują m.in.: prowadzenie kół zainteresowań, warsztatów tematycznych, zajęć sportowych, działań kulturalnych, pomoc na rzecz społeczeństwa, czy też działania o charakterze proekologicznym. Powyższe działania zaplanowano w taki sposób aby zapewnić ich wzajemne oddziaływanie na siebie, zgodnie z zasadą synergii.

❖ **Komplementarność przestrzenna**

Aspekt procesu rewitalizacji dotyczący tego zagadnienia został zapewniony na etapie wyznaczania obszarów rewitalizacji, terenów na których realizowane będą przedsięwzięcia rewitalizacyjne. To właśnie wtedy, przy zachowaniu zasad delimitacji wyznaczono obszary, na których podejmowane działania cechujące się efektywnością

w sensie Pareto. Promieniowanie pozytywnego oddziaływania w wybranych punktach wpłynie na poprawę warunków życia mieszkańców (zwłaszcza w zakresie sfery społecznej) całego obszaru administracyjnego Gminy.

❖ **Komplementarność problemowa**

Wybór projektów rewitalizacyjnych został przeprowadzony z zachowaniem szczególnej ostrożności, w oparciu o diagnozę obszarów rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska (z uwzględnieniem sfery społecznej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej oraz gospodarczej). Działania, które w ramach niniejszego dokumentu zostaną zrealizowane na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska, mają na celu zminimalizowanie bądź zniwelowanie istniejących problemów, z którymi borykają się jej mieszkańcy.

❖ **Komplementarność proceduralno-instytucjonalna**

Zgodność z zasadą komplementarności proceduralno-instytucjonalnej została szerzej opisana w rozdziale 13 niniejszego opracowania *System zarządzania realizacją programu rewitalizacji*. Całość przebiegu procesu realizacji założeń niniejszego programu będzie nadzorowana przez specjalnie do tego powołany Zespół ds. Realizacji Programu Rewitalizacji. Zespół został stworzony, aby zapewnić pełną partycypacji związanych wszystkich ostatecznych beneficjentów Programu.

❖ **Komplementarność finansowa**

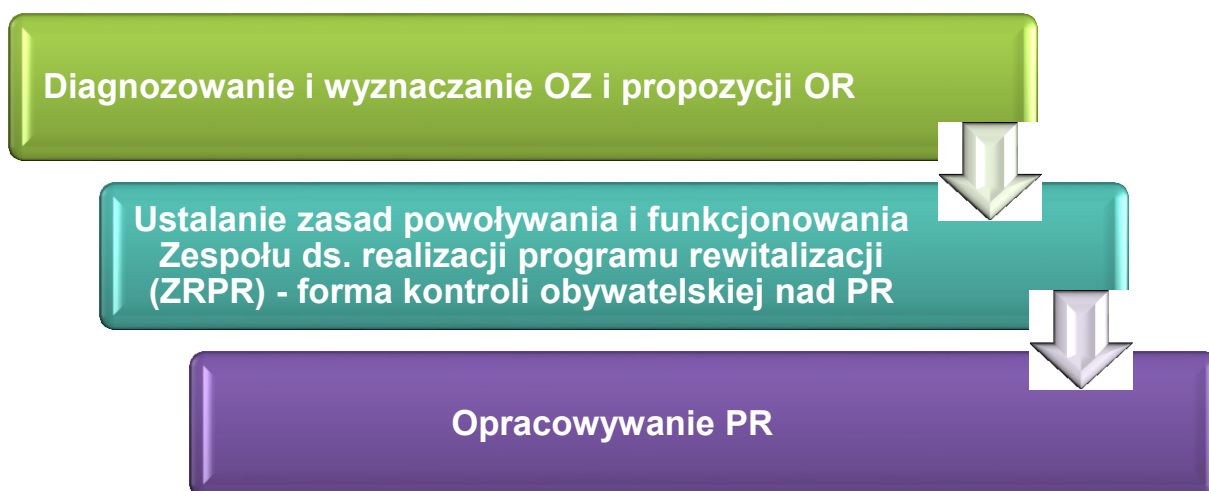
Dokładne zastosowanie zasady komplementarności finansowej zostało zaprezentowane w rozdziale 12 Programu Rewitalizacji pn. *Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych*. W fazie planowania finansowania projektów rewitalizacyjnych uwzględniono możliwość skorzystania głównie z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Finansowanie zostało dobrane w taki sposób aby jak najefektywniej (według kryterium finansowego) zrealizować cele Programu Rewitalizacji dla Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023.

11. MECHANIZMY WŁĄCZENIA MIESZKAŃCÓW, PRZEDSIĘBIORCÓW W PROCESIE REWITALIZACJI

Niezbędnym elementem rewitalizacji jest realna partycypacja społeczna, dlatego też podczas wszystkich etapów opracowywania dokumentu „Program Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023”, był on poddawany konsultacjom społecznym, w których uczestniczyło szerokie grono jego przyszłych potencjalnych beneficjentów i odbiorców obejmujących m.in.: mieszkańców gminy, właścicieli i użytkowników wieczystych nieruchomości, przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji społecznych oraz przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego i organów władzy publicznej, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców zamieszkujących tereny wyznaczone jako obszar zdegradowany i przeznaczony do rewitalizacji.

Zadania związane z partycypacją społeczną obejmowały m.in. organizowanie spotkań konsultacyjnych, przeprowadzanie badań ankietowych, kampanii informacyjno-promocyjnych oraz edukacyjnych. Wykorzystywane narzędzia/techniki badawcze miały charakter ilościowy i jakościowy oraz pośredni i bezpośredni, co pozwoliło na pomiar różnych opinii, ale także dogłębne poznanie przyczyn i źródeł występujących na obszarze rewitalizacji problemów. Na tym etapie miały miejsce również dojrzałe formy partycypacji: współdecydowanie, uczestnictwo i kontrola obywatelska. Powyższe działania przełożyły się na ostateczny kształt PR, w jak najszerszy sposób odpowiadający zidentyfikowanym problemom i potrzebom obszaru rewitalizacji i jego mieszkańców. Na poniższym diagramie przedstawiono trzy główne obszary tematyczne na których realizowana była partycypacja obywatelska (społeczna).

Diagram 6 Obszary tematyczne na których realizowana była partycypacja obywatelska (społeczna)

Źródło: Opracowanie własne

W celu skutecznego i efektywnego przeprowadzania prac nad Programem Rewitalizacji, a w tym w szczególności nadzorowania przebiegu procesu partycypacji społecznej, władze Gminy powołały do życia Zespół ds. Opracowania Programu Rewitalizacji. Dodatkowo, poza powołaniem zespołu, władze na stronie internetowej Gminy oraz na stronie BIP umieściły informacje zawierające ogólnodostępne dane dot. programu rewitalizacji oraz przebiegu prac nad niniejszym dokumentem.

Proces konsultacji społecznych poddawany był cyklicznej ocenie, mającej na celu skorygowanie i skoncentrowanie działań oraz zakresu form promocji, tak aby partycypacja społeczna była możliwie najpełniejsza i najefektywniejsza.

Partycypacja społeczna podczas głównych etapów pracy nad PR obejmowała:

- 1. Diagnozowanie i wyznaczenie OZ i propozycji OR** – na tym etapie partycypacja społeczna nastąpiła przez upublicznienie (w wersji elektronicznej na WWW gminy i w postaci wydruku w UG) wstępnej diagnozy społecznej ww. obszarów (w tym z omówieniem problemów społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych, potencjału, wyników analizy wskaźnikowej, etc.), uzasadnienie wyznaczonego OZ i OR i ich wizualizację. Następnie przez 21 dni zbierano uwagi pochodzące od grup interesariuszy. Następnie zebrane dane zostały przeanalizowane i uwzględnione podczas prac nad Programem. Partycypacją społeczną były objęte na tym etapie wszystkie grupy interesariuszy. Przeprowadzono:
 - ankietę bezpośrednią (papierową),
 - 1 wywiad grupowy pogłębiony (fokus) połączony z warsztatami roboczymi,
 - dodatkowo w trakcie ww. badań, na tym etapie, były ustalane potrzeby grup interesariuszy w zakresie projektów/działań do realizacji na OR, a także problemy, z którymi spotykają się interesariusze.
- 2. Ustalenie zasad powołania i funkcjonowania Zespołu ds. Realizacji Programu Rewitalizacji** (forma kontroli obywatelskiej nad PR) – na tym etapie za pomocą badań ankietowych (ankieta papierowa, ankieta w formie elektronicznej) skonsultowano propozycje dotyczące m.in. grup społecznych, jakie mają wejść w skład Zespołu, długość jego kadencji, czy też liczbę jego członków. Następnie przez 21 dni zbierano uwagi pochodzące od grup interesariuszy. Partycypacją społeczną były objęte na tym etapie wszystkie grupy interesariuszy.
- 3. Opracowanie PR** (programowanie) – upubliczniono (w takiej formie, jak na etapie I) prezentację wstępnej wersji PR, następnie przez 21 dni zbierano uwagi/sugestie od wszystkich grup interesariuszy.

Na etapie realizacji PR również przewiduje się partycypację społeczną. Będzie ona realizowana m.in. poprzez realizację/wdrażanie PR i jego monitorowanie (bieżące)/ewaluację – na tym etapie zapewni się udział grup interesariuszy (w tym osób/podmiotów korzystających ze wsparcia/projektów w ramach PR), w tym udział:

- pośredni przez przygotowywane i opiniowanie przez ZPR raporty z monitoringu/ewaluacji wdrażania LPR (w tym analiza założeń i realizacji wskaźników, budżetu, celów, projektów/działań) i udział ZPR w wypracowywaniu optymalnych działań naprawczych/usprawniających wdrażanie LPR,
- bezpośredni przez: aktywny udział w realizowanych projektach w ramach PR oraz udział w badaniach na temat wdrażania PR (w tym zidentyfikowanych problemów).

Pierwsze spotkanie konsultacyjne odbyło się 29 września 2016 r. Przed spotkaniem oraz w trakcie całego trzytygodniowego etapu konsultacji wszystkie zainteresowane osoby miały możliwość zapoznania się z upublicznionymi na stronach UG informacjami dot. pierwszych pięciu rozdziałów Programu Rewitalizacji oraz prezentacją wyjaśniającą istotę działań rewitalizacyjnych. Podczas spotkania konsultacyjnego odbyły się warsztaty grupowe dotyczące wstępnie wyznaczonego obszaru zdegradowanego i rewitalizacji oraz propozycji działań rewitalizacyjnych. Ponadto mieszkańcy mieli możliwość wypełnienia ankiety i formularza uwag dot. opracowywanego programu.

Zdjęcie 1 Zajęcia warsztatowe, które odbyły się podczas spotkania konsultacyjnego

Źródło: Dane własne Gminy

Zdjęcie 2 Zajęcia warsztatowe, które odbyły się podczas spotkania konsultacyjnego

Źródło: Dane własne Gminy

Podobny schemat postępowania zastosowano podczas kolejnych etapów konsultacji, dotyczących powołania Zespołu ds. Rewitalizacji, którego zadaniem jest monitoring realizacji działań rewitalizacyjnych oraz omówienia z lokalną społecznością całości opracowywanego Programu Rewitalizacji. Odbyło się ono 15 grudnia 2016 r. Spotkanie prezentacyjne dot. całego PR miało miejsce dnia 16 grudnia 2016 r. Przed kolejnymi etapami konsultacji na stronie internetowej gminy także udostępniono prezentacje zawierające kluczowe informacje dot. programu, jak i propozycje odnoszące się do składu i sposobu funkcjonowania Zespołu ds. Rewitalizacji. Mieszkańcy, jak poprzednio, mieli możliwość wypełnienia ankiety i formularza uwag dot. opracowywanego programu i Zespołu ds. rewitalizacji - w wersji elektronicznej i papierowej, przez cały okres trwania konsultacji.

Poniżej zaprezentowano najważniejsze wyniki konsultacji, m.in. wskazane przez mieszkańców mocne i słabe strony gminy, szanse i zagrożenia oraz proponowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Wyniki Etapu I konsultacji dotyczących wyznaczonego wstępnie obszaru zdegradowanego, obszaru rewitalizacji oraz propozycji działań rewitalizacyjnych

Wśród silnych stron Gminy Dąbrowa Chełmińska najczęściej wskazywano:

1. Tereny cenne przyrodniczo i krajobrazowo
2. Walory historyczno-kulturowe
3. Niewielkie oddalenie od dużych ośrodków miejskich
4. Korzystne położenie

Wśród słabych stron najczęściej wskazywano:

1. Zły stan techniczny budynków przeznaczonych na cele związane z aktywizacją społeczną mieszkańców gminy (świetlice wiejskie)
2. Niewystarczająco rozbudowana oferta spędzania wolnego czasu, w szczególności dla seniorów
3. Mała atrakcyjność obszaru dla młodszych pokoleń jako miejsca do życia
4. Wysoka stopa bezrobocia, w szczególności wśród kobiet
5. Niski poziom dochodów mieszkańców

Wśród najważniejszych szans Gminy wskazywano:

1. Wzrost zainteresowania lokalnymi tradycjami, rzemiosłem, rękodziełem i produktami lokalnymi
2. Rozbudowa sieci ponadlokalnych ścieżek rowerowych
3. Wzrost popularności wypoczynku na obszarach wiejskich (agroturystyka, turystyka weekendowa)
4. Napływ ludności (sypialnia Bydgoszczy)
5. Rewitalizacja terenów zdegradowanych

Wśród najważniejszych zagrożeń mieszkańcy wskazali:

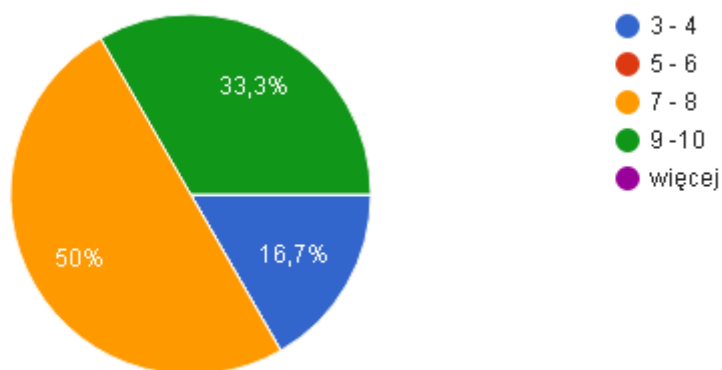
1. Niekorzystne trendy demograficzne w skali kraju – „starzenie się” społeczeństwa
2. Emigracja mieszkańców obszarów wiejskich do dużych aglomeracji i za granicę
3. Zanieczyszczenie środowiska naturalnego, w tym przez zakłady przemysłowe
4. Wzrost przestępczości i patologii społecznych

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zaproponowane przez mieszkańców:

1. Projekty infrastrukturalne:
 - Remont i doposażenie świetlic wiejskich
 - Rozbudowa, poprawienie stanów dróg
 - Budowa ścieżek rowerowych
1. Projekty o charakterze przede wszystkim społecznym:
 - Utworzenie świetlicy młodzieżowej, seniora
 - Organizowanie spotkań, kursów, szkoleń, zajęcia świetlicowe
 - Aktywizacja mieszkańców gminy
 - Aktywizacja bezrobotnych
 - Cykle szkoleń dla bezrobotnych, spotkania motywujące, spotkania dla dzieci

Wyniki Etapu II konsultacji dotyczących Zespołu ds. Realizacji Programu Rewitalizacji
Podsumowanie odpowiedzi na pytanie dotyczące **ilości osób** mających wejść w skład przyszłego Zespołu ds. Reallizacji Programu Rewitalizacji:

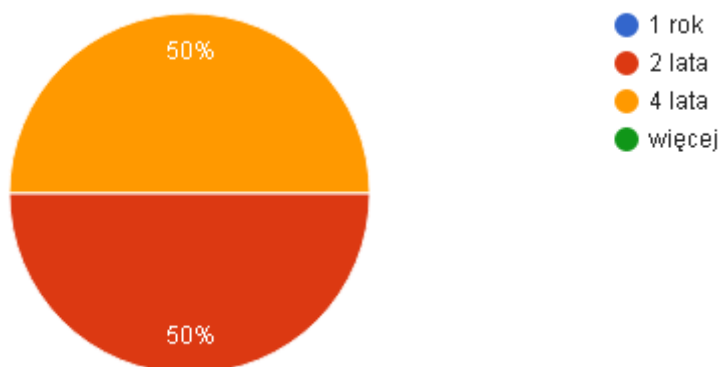
Wykres 2 Wyniki badań ankietowych – ilość osób mających wejść w skład ZRPR

Źródło: Opracowanie własne

Podsumowanie odpowiedzi na pytanie dotyczące **długości kadencji** członków Zespołu ds. Reallizacji Programu Rewitalizacji:

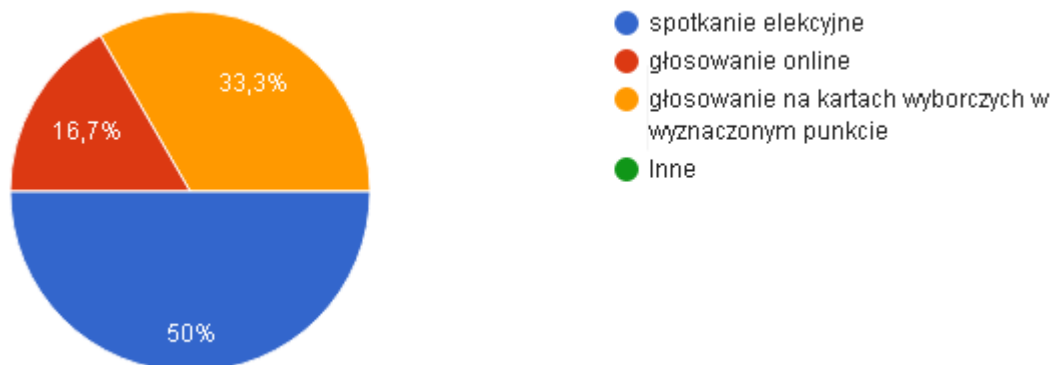
Wykres 3 Wyniki badań ankietowych – długość kadencji członków ZRPR

Źródło: Opracowanie własne

Wykres przedstawiający podsumowanie odpowiedzi na pytanie dotyczące **sposobu powoływania** członków Zespołu ds. Reallizacji Programu Rewitalizacji:

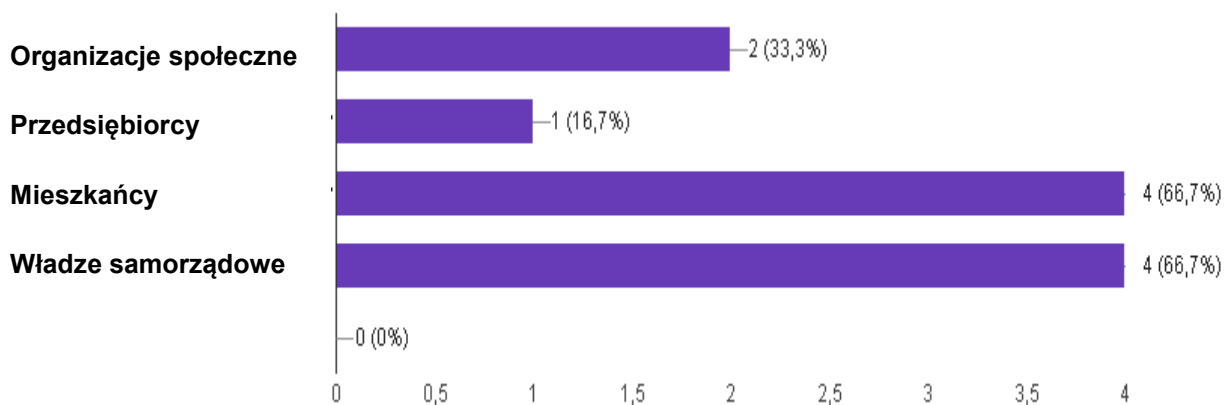
Wykres 4 Wyniki badań ankietowych – sposób wyłaniania członków ZRPR

Źródło: Opracowanie własne

Wykres przedstawiający podsumowanie odpowiedzi na pytanie dotyczące **reprezentacji poszczególnych grupy społecznych**, które miałyby wejść w skład Zespołu ds. Reallizacji Programu Rewitalizacji:

Wykres 5 Wyniki badań ankietowych – grupy społeczne mające wejść w skład ZRPR

Źródło: Opracowanie własne

Wyniki Etapu III konsultacji dotyczących zatwierdzenia przez społeczność lokalną całości opracowywanego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023

1. Na pytanie „Czy Pani/Pan zgadza się z wyznaczonym obszarem zdegradowanym na terenie Gminy, który obejmuje miejscowości: Czemlewo, Dąbrowa Chełmińska, Gzin i Rafa?” 100% ankietowanych udzieliło odpowiedzi - **TAK**.

2. Na pytanie „Czy Pani/Pan zgadza się z wyznaczonym obszarem rewitalizacji na terenie Gminy?” 100% ankietowanych osób odpowiedziało – **TAK**.
3. Na pytanie „Czy Pani/Pan zgadza się z wyznaczonym celem głównym rewitalizacji: Ożywienie społeczne Gminy Dąbrowa Chełmińska?” 100% ankietowanych udzieliło odpowiedzi – **TAK**.
4. Na pytania dotyczące zatwierdzenia projektów/przedsięwzięć zawartych w Programie Rewitalizacji, we wszystkich przypadkach 100% ankietowanych osób udzieliło odpowiedzi – **TAK**.

Bardzo istotnym elementem współpracy z lokalną społecznością, w odniesieniu do działań rewitalizacyjnych, jest także zaplanowany system monitoringu realizacji przedsięwzięć i projektów. W tym celu najpóźniej 2 miesiące po uchwaleniu niniejszego Programu Rewitalizacji, Wójt Gminy Dąbrowa Chełmińska powoła do życia Zespół ds. Realizacji Programu Rewitalizacji (ZRPP), którego skład i zasady funkcjonowania, również poddano konsultacjom społecznym. Udział w zespole zapewniony jest przedstawicielom różnych grup interesariuszy. Wybór kandydatów odbędzie się pod nadzorem władz gminnych, na specjalnym spotkaniu elekcyjnym. Kwestie dot. Zespołu Rewitalizacyjnego szczegółowo omówiono w rozdziale 13 niniejszego dokumentu.

12. SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE W ODNIESIENIU DO GŁÓWNYCH I UZUPEŁNIAJĄCYCH PROJEKTÓW/ PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

W niniejszym rozdziale przedstawiono szacunkowe planowane poziomy wydatków związane z realizacją przedsięwzięć/projektów przewidzianych w Programie Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023. Zestawienie sporządzono formie tabelarycznej zgodnej z wzorem znajdującym się w Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Załącznik
do Uchwały nr XXVI.217.2017
Rady Gminy Dąbrowa Chełmińska
z dnia 26 stycznia 2017 r.

Tabela 12 Projekty główne (podstawowe) – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe

Obszar rewitalizacji	Termin realizacji projektu	Projekt	Typ projektu	Przedsięwzięcie	Podmiot/y realizujący/e projektu	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				
							%	zł	Środki publiczne			Środki prywatne	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	EFFR	EFS	Inne	13	
Miejscowość Czemlewo	Od 01-01-2016 do 31-12-2018	1. Zmiana sposobu użytkowania części budynku byłej szkoły podstawowej na świetlicę wiejską wraz z jej przebudową w miejscowości Czemlewo	PF, T		Urząd Gminy w Dąbrowie Chełmińskiej	900 000,00	85	850 000,00	X				
Miejscowość Gzin	Od 01-01-2016 do 31-12-2018	1. Przebudowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Gzin	PF, T		Urząd Gminy w Dąbrowie Chełmińskiej	655 000,00	85	556 750,00	X				
Miejscowość Rafa	Od 01-01-2016 do 31-12-2018	1. Przebudowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Rafa	PF, T		Urząd Gminy w Dąbrowie Chełmińskiej	153 000,00	85	130 050,00	X				

Miejscowości Czemlewo, Gzin i Rafa	Od marca 2019 do marca 2020	1. Utworzenie klubów młodzieżowych w świetlicach wiejskich w Czemlewie, Gzinie i Rafie	S		Urząd Gminy w Dąbrowie Chełmińskiej	300 000,00	85	255 000,00		X		
--	--------------------------------------	---	---	--	---	------------	----	------------	--	---	--	--

Źródło: Opracowanie własne

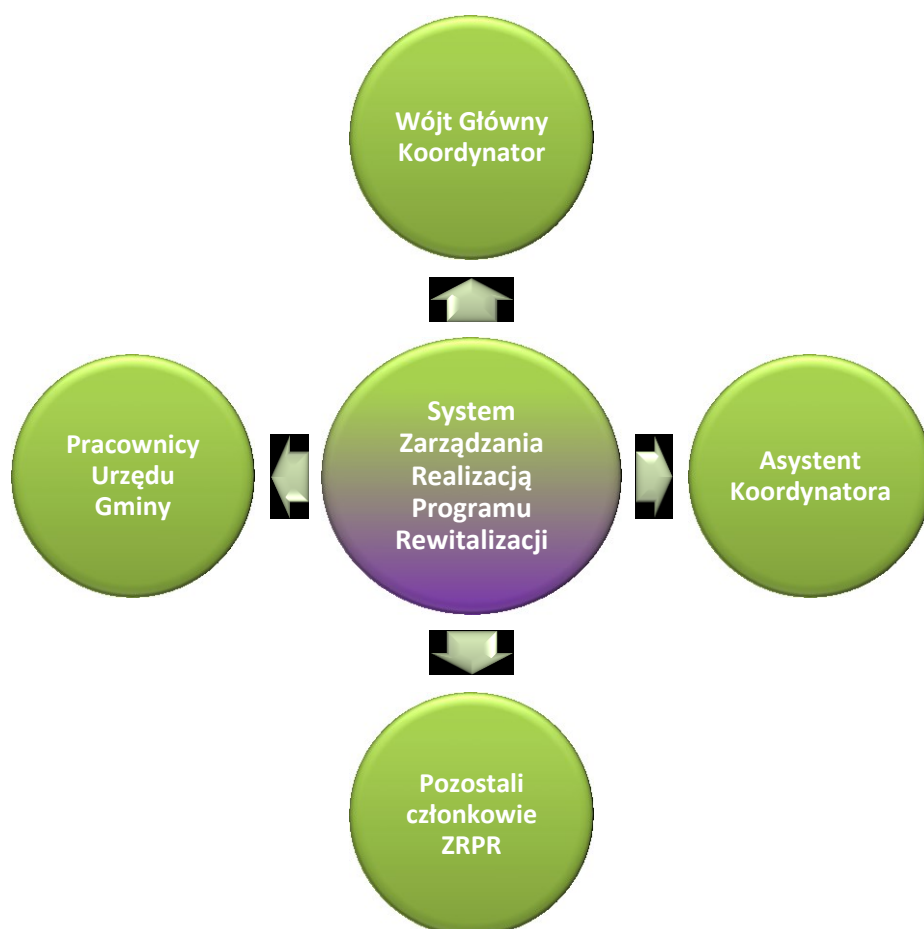
*S - społeczny, G – gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno-funkcjonalny, T – techniczny

13. SYSTEM ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU REWITALIZACJI

W celu rzetelnego opracowywania, a następnie sprawnej realizacji Programu Rewitalizacji, a także mając na uwadze złożoność powyższych procesów, wymagających skoordynowanych działań logistycznych, Władze Gminy Dąbrowa Chełmińska przygotowały stosowne narzędzia zarządzania i kontroli nad PR.

W tym celu na początkowych etapach tworzenia Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023, powołano do życia Zespół ds. Opracowania Programu Rewitalizacji (ZOPR). Koordynatorem zespołu był Wójt Gminy Dąbrowa Chełmińska, który zarządzał, monitorował oraz korygował na bieżąco działanie zespołu.

Diagram 7 Zespół ds. Opracowania Programu Rewitalizacji (ZOPR)

Źródło: Opracowanie własne

Z chwilą uchwalenia Programu Rewitalizacji dla Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023 Zespół ds. Opracowywania Programu Rewitalizacji zostanie rozwiązany, a w jego miejsce zostanie powołany Zespół ds. Realizacji Programu Rewitalizacji. Głównym koordynatorem powstałego zespołu będzie Wójt Gminy Dąbrowa Chełmińska, który przejmie obowiązki związane z:

- ❖ monitoringiem stałym, koncentrującym się na nadzorowaniu wszelkich działań przyczyniających się do realizacji celów niniejszego dokumentu. Działalność ta obejmować będzie również nadzorowanie bieżących prac pozostałych członków zespołu. Nadzorowanie harmonogramu czasowego oraz finansowego określonego we wcześniejszych pracach nad Programem Rewitalizacji;
- ❖ raportowaniem, w oparciu o konieczność opracowywania sporządzania sprawozdania zawierającego informacje w zakresie wskaźników stanu kryzysowego (wraz z podaniem wartości aktualnej, wartości bazowej oraz wyjaśnieniem w przypadku, gdy analizowane wskaźniki stanu kryzysowego będą wskazywały na niską efektywność prowadzonych działań rewitalizacyjnych) co najmniej raz na 2 lata;
- ❖ koordynowaniem wszelkich prac wdrożeniowych związanych z realizacją przedsięwzięć opisanych w Programie Rewitalizacji;
- ❖ aktualizacją Programu Rewitalizacji w przypadku braku efektów związanych z realizacją przedsięwzięć, czy też zmieniającą się sytuacją na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska;
- ❖ organizacją przetargów mających na celu wyłonienie wykonawców przedsięwzięć infrastrukturalnych, związanych z realizacją PR;
- ❖ współpracą z beneficjentami Programu w celu utrzymania dialogu i zapewnienia partycypacji społecznej na etapie realizacji procesu rewitalizacji na obszarze Gminy Dąbrowa Chełmińska.

Wsparciem dla Wójta Gminy będzie asystent w postaci pracownika Urzędu Gminy zajmujący stanowisko dotyczące pozyskiwania funduszy z Unii Europejskiej. Zakres jego obowiązków będzie obejmował min.:

- ❖ poszukiwanie danych niezbędnych do sporządzenia Sprawozdań oraz bieżącego monitoringu potwierdzających efekty realizacji Programu Rewitalizacji;
- ❖ udział w pracach związanych z konstruowaniem co najmniej raz na dwa lata sprawozdań oceniających stopień realizacji założeń Programu Rewitalizacji;
- ❖ wyłanianie podmiotów odpowiedzialnych za realizację przedsięwzięć zapisanych w niniejszym dokumencie;
- ❖ udział w spotkaniach partycypacyjnych z beneficjentami PR podczas jego realizacji.

Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Zespołu ds. Realizacji Programu Rewitalizacji, zapewniające wyłanianie przez interesariuszy ich przedstawicieli, zostaną określone w drodze zarządzenia przez Wójta Gminy Dąbrowa Chełmińska, najpóźniej w ciągu 2 miesięcy od uchwalenia PR. Przygotowanie wspomnianego zarządzenia poprzedzone zostało konsultacjami społecznymi, podczas których przeprowadzono badania ankietowe wśród mieszkańców dot. głównych zasad powoływania członków ZRPR, w tym propozycji grup społecznych, które miałyby być reprezentowane w ZRPR. Po wydaniu zarządzenia, poszczególni członkowie ZRPR zostaną powołani przez Wójta Gminy. W skład Zespołu ds. Realizacji Programu Rewitalizacji mogą zostać powołani m.in.:

- Wójt - jako główny koordynator,
- Asystent koordynatora,
- Pracownicy Urzędu Gminy,
- reprezentanci organizacji społecznych (lokalnych stowarzyszeń, OSP, KGW, klubów sportowych),
- reprezentanci mieszkańców,
- reprezentanci lokalnych przedsiębiorców.

Wybór kandydatów pozostałych członków Zespołu ds. Realizacji Programu Rewitalizacji zostanie poprzedzony zbieraniem kandydatur przez minimum 21 dni. Ogłoszenie dotyczące naboru zostanie zamieszczone na stronie internetowej Gminy Dąbrowa Chełmińska oraz na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Gminy. Wybór nastąpi w z góry określonym terminie, w miejscu do tego przeznaczonym, a kandydaci zostaną wybrani większością głosów na wyżej opisanym spotkaniu elekcyjnym.

Proces koordynacji zarządzaniem realizacją zostanie zapewniony dzięki spotkaniom informacyjnym organizowanym przez głównego koordynatora Zespołu ds. Realizacji Programu Rewitalizacji, w terminach dogodnych dla wszystkich podmiotów współuczestniczących w procesie realizacji założeń Programu Rewitalizacji dla Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023. Poza sprawozdaniami tworzonymi co najmniej raz na dwa lata, podmioty podległe głównemu koordynatorowi będą przedstawiać raporty z realizacji okresowej.

14. SYSTEM MONITORINGU I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ ORAZ SYSTEM WPROWADZANIA MODYFIKACJI W REAKCJI NA ZMIANY OTOCZENIA PR

Dla sprawnego przeprowadzenia rewitalizacji, jako procesu złożonego, wymagającego precyzyjnej koordynacji poszczególnych działań logistycznych, niezbędne jest także opracowanie dobrze funkcjonującego systemu jego ewaluacji. Zgodnie z Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, monitoring jest kluczowym elementem w fazie realizacyjnej Programu Rewitalizacji. W niniejszym rozdziale zostanie omówiony proces kontrolujący oraz nadzorujący postępy prac, związanych z realizacją PR Gminy Dąbrowa Chełmińska.

Podmiotem odpowiedzialnym za przeprowadzenie monitoringu oraz ocenę realizacji PR będzie Zespół ds. Realizacji Programu Rewitalizacji (ZRPR), zapewniający kontrolę obywatelską nad PR, omówiony szerzej w rozdziale 13 niniejszego opracowania. W skład ZRPR wejdą przedstawiciele władz samorządowych Gminy Dąbrowa Chełmińska wraz z wydelegowanym pracownikami Urzędu Gminy oraz wybrani podczas spotkania elekcyjnego przedstawiciele mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji społecznych i innymi podmiotów funkcjonujących na terenie gminy. Schemat działań dotyczących monitorowania realizacji Programu Rewitalizacji przedstawiono na schemacie zamieszczonym poniżej.

Diagram 8 Schemat działań dotyczących monitorowania realizacji Programu Rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

ZRPR będzie stanowił forum współpracy i dialogu lokalnej społeczności z władzami samorządowymi w zakresie ewaluacji Programu Rewitalizacji w trakcie całego okresu jego realizacji (sprawozdanie – ocena – aktualizacja), a także pełnił funkcję opiniodawczo-doradczą Wójta.

Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Zespołu ds. Realizacji Programu Rewitalizacji zostaną określone przez Wójta Gminy Dąbrowa Chełmińska w drodze zarządzenia najpóźniej w ciągu 2 miesięcy od uchwalenia PR, w oparciu m.in. o wyniki przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Sposób wyłaniania członków ZPR - zgłoszeni kandydaci, spełniający ustalone wymogi, wybierani będą większością głosów na zapowiedzianym spotkaniu elekcyjnym (współdecydowanie).

Realizacja/wdrażanie PR i jego bieżące monitorowanie/ewaluacja będzie się odbywać minimum raz na 2 lata przy udziale interesariuszy z wszystkich grup (w tym osób/podmiotów, korzystających ze wsparcia/projektów w ramach PR, w sposób:

1. pośredni - poprzez opracowanie i opiniowanie przez ZRPR raportów z monitoringu/ewaluacji wdrażania PR i udział ZRPR w wypracowywaniu optymalnych przedsięwzięć naprawczych/usprawniających wdrażanie PR,
2. bezpośredni - poprzez:
 - aktywny udział w realizacji projektów w ramach PR,
 - udział w badaniach dotyczących wdrażania PR (badania ciągłe i badania okresowe).

W przypadku ewentualnej konieczności aktualizacji Programu Rewitalizacji - w uzasadnionych przypadkach, w tym na bazie wyników monitoringu/ewaluacji - może być on zmieniony (zaktualizowany) na wniosek:

- Wójta
- min.2/3członków ZRPR,
- min.300 przedstawicieli grup interesariuszy z OR.
-

15. OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

W trakcie trwania prac nad Programem Rewitalizacji Władze Gminy Dąbrowa Chełmińska wystąpiły do odpowiednich instytucji w sprawie uzyskania decyzji o konieczności przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, określającymi jakie dokumenty wymagają przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko; Dz. U. 2016 poz. 353.)

W piśmie z dnia 13 stycznia 2017 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy wydał decyzję (WOO.410.41.2017.SŻ), stwierdzającą brak konieczności sporządzenia SOOŚ na obecnym etapie realizacji Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023. Spójna w charakterze decyzja została wydana przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy w piśmie z dnia 13.04.2016r. (znak: NNZ.9022.1.184.2016).

16. SPIS TABEL

Tabela 1 Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach

Tabela 2 Analiza SWOT dla Gminy Dąbrowa Chełmińska

Tabela 3 Analiza wskaźnikowa występowania negatywnych zjawisk w sferze społecznej na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska

Tabela 4 Analiza degradacji sfery środowiskowej w oparciu o wskaźnik skanalizowania miejscowości

Tabela 5 Analiza bezrobocia na obszarze rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska

Tabela 6 Analiza poziomu korzystania z usług pomocy społecznej na terenie gminy

Tabela 7 Poziom przestępczości na terenie obszaru rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska

Tabela 8 Zestawienie średnich wyników sprawdzianu szóstoklasistów osiągniętych przez uczniów okręgu szkoły z obszaru rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska

Tabela 9 Wskaźnik podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym obszaru rewitalizacyjnego Gminy Dąbrowa Chełmińska

Tabela 10 Wskaźniki realizacji celu głównego Programu Rewitalizacji

Tabela 11 Projekty/przedsięwzięcia główne (podstawowe)

Tabela 12 Projekty główne (podstawowe) – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe

17. SPIS DIAGRAMÓW I WYKRESÓW

Diagram 1 Stan kryzysowy, jako koncentracja występowania negatywnych zjawisk społecznych

Diagram 2 Cechy właściwie opracowanego Programu rewitalizacji

Diagram 3 Uproszczony sposób wyznaczenia obszaru zdegradowanego

Diagram 4 Uproszczony sposób wyznaczenia obszaru rewitalizacji

Diagram 5 Sposób opracowywania celu głównego rewitalizacji dla Gminy Dąbrowa Chełmińska

Diagram 6 Obszary tematyczne na których realizowana była partycypacja obywatelska (społeczna)

Diagram 7 Zespół ds. Opracowania Programu Rewitalizacji (ZOPR)

Diagram 8 Schemat działań dotyczących monitorowania realizacji Programu Rewitalizacji

Wykres 1 Produkcyjność mieszkańców Gminy Dąbrowa Chełmińska

Wykres 2 Wyniki badań ankietowych – ilość osób mających wejść w skład ZRPR

Wykres 3 Wyniki badań ankietowych – długość kadencji członków ZRPR

Wykres 4 Wyniki badań ankietowych – sposób wyłaniania członków ZRPR

Wykres 5 Wyniki badań ankietowych – grupy społeczne mające wejść w skład ZRPR

18. SPIS MAP

Mapa 1 Położenie Gminy Dąbrowa Chełmińska na tle województwa kujawsko-pomorskiego oraz powiatu bydgoskiego

Mapa 2 Obszar zdegradowany na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska

Mapa 3 Obszar rewitalizacji na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska

Mapa 4 Rezerваты przyrody na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska

Mapa 5 Stężenie pyłów PM10 oraz PM2,5 w powietrzu dla województwa kujawsko-pomorskiego

19. SPIS ZDJĘĆ

Zdjęcie 1 Zajęcia warsztatowe, które odbyły się podczas spotkania konsultacyjnego

Zdjęcie 2 Zajęcia warsztatowe, które odbyły się podczas spotkania konsultacyjnego